

MAGAZIN

2022
nyár

2021/22-es évad
IX/9. szám

NYÁRI

PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

PREMIEREK

A 2022/2023-as évad újdonságai

SZÍNHÁZI OLIMPIA

2023 – a világ(színház) közepe Magyarország

SZÍNFALAK MÖGÖTT

A rendezőasszisztensek láthatatlan világa

NYITÓKÉP

ÉVADFORDULÓ

Túl vagy a nehezén, most jön a neheze – szokás mondani. A pandémia után háború. Vajon a kultúrának, a színháznak mi a dolga ezekben a válságos időkben? Élni segít? Hogyan? Miként szóljon a valóságról úgy, hogy eközben a diagnózison túl távlatot is adhasson?

A Nemzeti Színház következő évada válasz erre: lesz szó háborúról, az emberiség jövőjéről, a politika és a hatalom működéséről, szerelemről, képmutatásról, hazaszeretetről és példaadásról, lesz benne derű és komorság is. Molière-től Brechtig, Katona Józseftől Kodályig, Petőfitől Tamási Áronig ível a klasszikus szerzők névsora. És lesznek kortárs szerzők is, mint Kirill Fokin, Klim és Lukácsy György. *(Az évad előadásainak ajánlója a 12. oldaltól olvashatók.)*

A következő évad a bemutatókon kívül kínál még valamit – olyasmit, ami még nem volt Magyarországon. 2023 tavaszán és kora nyarán húsvéttól három hónapon át hazánk rendez a tizedik Nemzetközi Színházi Olimpiát. Olyan városok sorába lépünk, mint Delphoi, Isztambul, Moszkva, Szentpétervár, Szöul, Peking és Wrocław, volt már Színházi Olimpia Japánban és Indiában is. Ez a világszínházi esemény nem csupán a szervezést irányító Nemzeti Színházra és Budapestre összpontosul majd. Az ország minden kő- és szabadtéri színháza, minden műfajban alkotó társulata részt vehet benne a bábosoktól a prózai színházakon és a táncművészeket át az operáig, a gyerekszínházaktól a függetleneken át az amatőrökig. Jövőre a világ(színház) közepe lesz Magyarország. *(Részletek a 38. oldalon.)*

A 2022/2023-as évad már nyáron elkezdődik a *Tündöklő Jeromos* és *A helység kalapácsa* gyulai bemutatóival. *(A nyári programokat lásd a 60. oldalon.)* Ebben a két előadásban a kárpátaljai, bereg-szászi társulat tagjai is részt vesznek, akiket a Nemzeti Színház az orosz-ukrán háború kitörésekor befogadott.

Ma erről is szól a színház.

A képen: Jelenet A helység kalapácsa előadásból

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

28

32

7

49

7

Évadforduló

Talán a járványon túl, még a háború árnyékában, de a Színházi Olimpia előtt – rendkívüli évadra készül a második igazgatói ciklusának utolsó évét tervező Vidnyánszky Attila. A Nemzeti Színház vezetője történelmi bűnökről és lehetőségekről, művészi szabadságról és szakmai nyitásról, valamint a foci inspirációjáról.

32

MITEM-körkép

„Helyre lehet-e még tolni a kizökkent időt? Képesek vagyunk-e visszatérni a normalitás világába ebből a hazug, manipulált jelenből? Az európai hírű rendező, Tompa Gábor pesszimista Hamletjében mindennek és mindenkinek el kell pusztulnia, mert életünk mostani formájában megvált-hatatlan.” (Osztoivits Ágnes)

42

Portré: Trill Zsolt

„Lehet katarzis, vagy egy-egy fontos pillanat, amikor a közönség figyelmét egyetlen pontba kell koncentrálnom. Nekem az a dolgom, hogy ezekhez vezesse a nézőt... Az előadás végéig ezen kell dolgozni. Amikor ezek a pillanatok megszületnek, melegség tölt el. Erre azt tudom mondani, igen, ez boldogság.”

49

Backstage

Egyöntetűen állítják, hogy felkészült, tehetséges rendezővel könnyű dolgozni. Aki viszont tanácstalan, annak nem tudnak, és nem is feladatuk segíteni. Amikor a próbán ülnek, akkor a színpaddal kapcsolatos dolgok tartoznak hozzájuk, amikor kijönnek a próbateremből, szinte mindent nekik kell intézniük, ami a produkcióhoz tartozik.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2022. nyár • IX. évfolyam 9. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | Megjelenik 12 000 példányban | **Lapzárta:** 2022. május 22.

Címlapon:
Szűcs Nelli a Bakkhánsnők című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

BÉRLETVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyári nyitvatartás:

Június 13.–30. | H–P: 10 és 14 óra között

A jegyiroda júliusban zárva tart

Augusztus 1.–19. | H–P: 10 és 14 óra között

Augusztus 22-től | H–P: 10 és 17 óra között

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

ÉVADFORDULÓ – 2022/2023

7 Zavaros idők – tiszta szándékok • Vidnyánszky Attila

11 Az évad történetei

12 Premierek • Tündöklő Jeromos | Ők tudják, mi a szerelem | A kaukázusi krétakör | Hazatérés | A helység kalapácsa | Zavaros idők | Székely fonó | Don Juan | Bánk bán | REX

24 Színpadon: bemutatók és repertoár

26 Váltson bérletet!

PREMIER GALÉRIA

28 Bakkhánsnők

NÉZŐPONT

30 Osztovits Ágnes: Ki is az a Dionüszosz?

30 Keresztes Balázs: Bor, mámor, Théba

VIII. MITEM

32 Kizöklent időben // Osztovits Ágnes

37 Színház és politika

38 Világszínház – az egész országban • Színházi Olimpia 2023

40 A lengyel laboratórium • Jarosław Fret

PORTRÉ

42 Az aznapi néző • Trill Zsolt

BACKSTAGE

49 Elefánt a mikroszkóp alatt • rendezőasszisztensek

SZÍNHÁZNOVELLA

54 Csikós Attila: Finálé

JUBILEUM

57 Az Egri csillagok 50. előadása

FILMEK ÉS A NEMZETI

58 Az Isten ostora a legjobbak között

NYÁRON IS SZÍNPADON

60 Gyula, Sátorlajújhely, Kolozsvár... // programajánló

FOLYÓIRAT

62 Scenárium – 2022. május

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

ÉVADFORDULÓ • 2022/2023

„**A** külső hatás mindig inspiráló, és ebben a kontextusban tudjuk igazán lemérni az előadásainkat. Minket gazdagít, ha befogadjuk a világból mindazt, ami izgalmas, érdekes.

Zavaros idők – tiszta szándékok

Tervek, elvek és a közönség bizalma – Vidnyánszky Attila a 2022/23-as évről

Talán a járványon túl, még a háború árnyékában, de a Színházi Olimpia előtt – rendkívüli évadra készül a második igazgatói ciklusának utolsó évét tervező Vidnyánszky Attila. A Nemzeti Színház vezetője történelmi bűnökről és lehetőségekről, művészi szabadságról és szakmai nyitásról, valamint a foci inspirációjáról.

A 2022/23-as lesz a második öt éves igazgatói ciklusának utolsó évada. A Színházi Olimpia ennek az időszaknak a be-tetőzése?

– A Nemzeti Színházban eltöltött kilenc évben kialakult egy olyan szellemi műhely, amely a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) évenkénti megrendezésével egy rendkívül kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszert épített ki, ráadásul munkatársaimmal bebizonyítottuk, hogy képesek vagyunk egy ilyen összetett rendezvényt lebonyolítani. Ennek az egy évtizedes erőfeszítésnek, a külföldről is látható művészi teljesítménynek – és a magyar kormány támogatásának – is köszönhető, hogy a Nemzetközi Színházi Olimpia tekintélyes rendezőkből álló bizottsága ránk bízta a szervezést. Ez természetesen hatalmas felelősség számunkra, de nagy lehetőség is

az egész magyar színházi szakmának arra, hogy megmutatkozhasson, mert a világ figyelme jó három hónapig Magyarországra irányul majd. Az olimpiához csatlakozó hazai teátrumok is kialakíthatnak határon túli és külföldi kapcsolatokat, úgyhogy a jövő húsvétjától Szentivánig tartó országos színházünnepnek hosszú távú hatása is lehet. Az olimpia nemcsak a második öt évet, hanem a 2013-as kinevezésem óta eltelt tíz év igyekezetét és harcait koronázza meg.

Hogyan hathat a Színházi Olimpia a magyar színházi világra?

– A magyar színházi világ a maga csodálatos sokszínűségével együtt is nagyon zárt. Ez természetesen részben az anyanyelvünkéből adódik. Egyre inkább értem annak az isteni üzenetét, hogy a magyart csak mi értjük. Mindig a nyelvi

A világhírű görög rendező, Theodórosz Terzopulosz, aki a 2023-as Színházi Olimpia alapítója főszervezője, a Bakkhánsnőket állította színre a Nemzetiben

elszigeteltségünk jön szóba, de így meghódítani is nehezebb bennünket, és begyűrt az egész világot eluralni akaró nagy eszme alá. De magát a zártságot nem tartom jó dolognak, kevés kivételtől eltekintve alig van nemzetközi kapcsolatrendszer a színházainknak. Pedig a külső hatás mindig inspiráló, és ebben a kontextusban tudjuk igazán lemérni az előadásainkat. Minket gazdagít, ha befogadjuk a világból mindazt, ami izgalmas, érdekes. Abban bízom, hogy ha az olimpián részt vevő 50-60 hazai teátrum meghív egy-egy külföldi és határon túli társulatot, akkor kialakíthatnak megtermékenyítő partneri kapcsolatokat. Már a beregszászi színházzal is megtapasztaltam, milyen fontos a társulat számára egy külföldi vendégjáték: rendezői sorokat, új gondolatokat szül. Most alig van magyar kőszínház, amelyik rendszeresen menne külföldre, vagy fogadna vendégrendezőket. Remélem, ezen változtathat a Színházi Olimpia. Az olimpia szervezőiként mi a kereteket biztosítjuk, a bekapcsolódó színházak számára teljes a szabadság abban, hogy kiket hívnak meg magukhoz. A társművészetek: a tánc és a bábszínházról az amatőr mozgalmakon át a független szféráig minden terület szakemberei bekapcsolódnak, és megrendezik a maguk „olimpiáját”. Úgy látom, soha ekkora szabadságban nem szerveződött még Színházi Olimpia – ebben is különlegességek leszünk, ahogy abban is, hogy 1994 óta Görögországot és Lengyelországot leszámítva, „nagyhatalmak” rendeztek Színházi Olimpiákat, mint Kína, Dél-Korea, India, valamint Oroszország és Japán kétszer. Ezek szorosan a szakmát érintő kérdések, de szélesebb összefüggésben is lesz hatása az olimpiának: jövőre három hónapon át a színházról fog szólni az egyébként is rendkívül gazdag kulturális életünk. Ezt azoknak is be kellene látniuk, akik éppen miattam akarnak kívül maradni az olimpián. Ez a lehetőség szerintem minden zsörtölődésen

és konfliktuson túlmutat. Ahogyan egy jó színházi bemutató – legyen az bármelyik társulatnál – az egész szakma jó hírét viszi, úgy az olimpia is mindannyiunkról szól. Nagyjából félszáz ország művészei érkeznek jövőre Magyarországra, és viszik a jó hírünket. Vihetik is, hiszen ez egy csodaország.

Van két külső tényező, ami alapjaiban rendezte át az életünket, és befolyásolhatja a következő évadot is. Az egyik a félig-meddig magunk mögött hagyott világjárvány...

– Már tavaly azt gondoltam, hogy a pandémia elmúlásával újra el kell nyernünk a közönség bizalmát, mert az emberek a bezárkózás idején elszoktak a színházról, és ezen biztosan nem lehet gyorsan változtatni. A Nemzeti 96 százalékos látogatottsága jelenleg 80 százalék fölött van, ami jól mutatja, hogy ez tényleg komoly munka. A nézői óvatosságot és bizalmatlanságot az egész szakma megérzi, és mindenki keresi a megfelelő válaszokat. A nehézségek ellenére a helyzet inkább biztató, hiszen az üres nézőterekhez képest egyre növekvő létszámú közönséget fogadhatunk.

A Nemzeti Színház hogyan keresi a válaszokat?

– Számítalan módon próbáljuk újraépíteni a nézők színház iránti bizalmát. Részben ez az oka annak, hogy ősztől a színház munkatársai kirajzanak az épületből – iskolákba rendhagyó irodalomórákra, találkozókra, egyetemi körökkel, utazó előadásainkkal... Ennek az akciónak ugyanakkor van egy másik rendkívül fontos küldetése is: mindig hangoztattam, hogy miközben pezsgő színházi élet van Magyarországon, 2019-ben, vagyis a járvány előtti békeidőben lakosságárányosan a nyolcmillió megváltott jeggyel az elsők között voltunk Európában, a színház még mindig kevesekhez szól. A színházba

„Egy odafigyelő rendező és színházi műhely mindig a valóságra reagál, bármilyen témát ragadjon is meg. A háború, az örület, a fenyegetettség a mindennapjaink része, ez tehát megkerülhetetlen.

járók ugyanis a teljes lakosság mindössze húsz százalékából kerülnek ki, és ennek a közönségnek igazából csak a fele az igazán elkötelezett, ők vásárolják a legtöbb jegyet, az ő életük szerves része a színház. A Nemzeti Színház folyamatosan próbált ezen változtatni, hiszen például a „Nemzeti mindenkié” program célja éppen az, hogy olyan embereket szólítsunk meg, akik még soha nem voltak színházban – ők ingyen jöhetnek a Nemzetibe előadásokat nézni. A kultúrpolitika is felismer-te ezt a problémát, és az általános iskolásoknak szóló Lázár Ervin Program vagy az egyetemi hallgatókat színházba hívó Csontváry Program hatalmas jelentőséggel bír. E két program egyben a színházi élet egy másik rossz tendenciájára is választ kíván adni, mert mindenki szomorúan konstatálja, hogy a fiatalok kevésbé vonzódnak a színházhoz. Nem is értem, néhány színház miért vonja ki magát ezekből?!

A következő évad másik meghatározó kihívása a szomszédunkban zajló háború. Hogyan reagál a színház magára a tragédiára és annak következményeire?

– A legfontosabb, hogy nem lehet nem reagálni. Ezt már az *Agón* című előadásunk próbái során is megéreztuk. Már csak egy hét volt a bemutatóig, amikor kitört a háború. Ez a félelmetes körülmény teljesen áthangolta a színészeket, és új feszültséggel töltötte meg Józsa Péter Pál színpadi vízióját. De ugyanígy járt a görög Theodórosz Terzopolosz is, aki a *Bakchászok* eredetileg nem a háború árnyékában tervezte színpadra állítani... Egy odafigyelő rendező és színházi műhely mindig a valóságra reagál, bármilyen témát ragadjon is meg, a háború, az örület, a fenyegetettség a mindennapjaink része, ez tehát megkerülhetetlen. Sokat vajúdtunk a gondolattal, hogy a jövő évi bemutatóink közé felvegyük-e Bertold Brecht *Kaukázusi krétakörét*. Sokáig ódzkodtam a túlságosan kézenfekvő választástól, de a körülmények hatására nem tehettem másképp. Jön egy ember a Kaukázusból... jövőre ugyanis nálunk rendez a kiváló grúz rendező, Avtandil Varsimashvili,

Az Ádámok és Évák ünnepe a Nemzeti Színház kiemelt ifjúsági programja. Az idén nyolc budapesti, környékbeli és egy erdélyi iskola 185 diákja Tamási Áron színpadi játékainak részletével léptett fel.

akit mindenképpen szerettem volna meghívni egy vendégrendezésre, hiszen rendkívül elismert művész. Grúziában vezeti a saját Szabad Színházát, igazgatja az orosz nyelvű Alexander Griboedov Állami Akadémiai Színházat, és – ami sokat elárul a megítéléséről – visszatérően rendez a világ egyik legjobb színházában, a moszkvai Vahtangovban. Ugyancsak a háború miatt kerültünk újra szorosabb kapcsolatba a Párizsba emigrált ukrán Vlad Troickijjal, aki egy Moszkvában élő ukrán szerző, Volodimir Klimenko Borisz Godunovról szóló szövegét állítja majd színpadra. Már a cím is mutatja, miben élünk: *Zavaros idők*. Megrázó irodalmi anyag, izgalmas felállás.

A háború humanitárius-politikai-gazdasági következményei mellett elindult egy folyamat Európában: mintha ki akarnák törölni az orosz kultúrát a közös értékeink közül. Orosz műveket tesznek indexre, alkotókat utasítanak ki, társulatokat bélyegeznek meg. Hová vezet ez?

– Nagyon nehéz erre a kérdésre válaszolni. A frontról jövő hírek az örületről szólnak, mocskos politikai játszmák folynak, és ezek áterjednek a közélet minden területére. Ami a kultú-

20 éve, 2002. március 15-én nyílt meg az új Nemzeti Színház. Siklós Mária, az épület tervezője a születésnapjára ünnepségen mesél a munkáról.

ra világát illeti, szerintem történelmi bűn minden kísérlet az orosz kultúra kiradírozására. Ez egy jellegzetesen posztmodern válasz egy tragikus politikai helyzetre. Még a második világháború után sem akarta senki eltörölni Goethét, Schillert vagy Wagnert. Ez téboly. Még a háború előtt hívtam meg egy rendezésre Valerij Fokint, a szentpétervári Alekszandrinszkij Színház vezetőjét a Nemzeti Színházba. Remélem, nem lesz akadálya annak, hogy rendezését bemutathassuk Budapesten. Már csak azért is, mert ez a szöveg, amelyet a rendező fia, a huszas éveiben járó orosz írósztár, Kirill Fokin jegyez, mintha éppen ezekre a dilemmákra keresné a választ. A *REX* egy utópia, amelyben az éppen megalakult új világrend, a globális Egyesült Államok elnökéről szól. Azt hiszem, izgalmas előadása lesz ez a jövő évadunknak.

Amely idén is a Gyulai Várszínházzal és a Csíksomlyói passióval indul...

– Örülök, hogy mindkét hagyományt tudjuk folytatni. A nyári Gyulai Várszínházban a *Tündöklő Jeromossal* tisztelgünk a 125 éve született Tamási Áron előtt. Ez a bemutató is része annak a sorozatnak, amely a közelmúlt klasszikusainak – Márai Sándor, Weöres Sándor, Székely János, Szabó Magda – egy-egy színpadi remekművét kívánja középpontba állítani. A *Csíksomlyói passiót* pedig 2018 óta minden évben a Nagyboldogasszony és államalapításunk ünnepéhez közel játszottuk szabadtéren, sok ezer néző előtt. Csíksomlyó, Esztergom, Debrecen után idén augusztus 20-án Kolozsváron kisebb közönség előtt, az Állami Magyar Színházban mutatjuk be a passiójátékunkat.

Mivel gazdagodik még a 2022/23-as évadban a Nemzeti repertoárja?

– Elsősorban a jól felépített repertoárunkra támaszkodunk, amelyen minden egyes címnek története van. Egy olyan darabot rendezek meg újra, amit időről időre előveszek: operában, szabadtéren, stúdiószínpadon. Jövőre a 2017-es kamaraverzió után a *Bánk bánt* a nagyszínpadon rendezem meg, teljesen új szereposztással, társulatunk fiatal színészeivel. Az *Egri csillagok* májusban ünnepelte az ötvenedik előadását, de továbbra sem rövidül a tömeges előjegyzési lista rá, ezért egy tavalyi tervünket váltjuk valóra azzal, hogy ősszel csinálunk egy nagyszabású produkciót, és az idén átadott, budapesti lélegzetelállító MVM Dome multifunkcionális csarnokban is előadjuk nagyjából tízezer néző előtt. A grandiózus díszleteket már legyártottuk, remélem, felejthetetlen élményt nyújt majd az az este mindenkinek. Ha Isten is segít, ugyanott december 9-én pedig a Kodály-év alkalmából Kodály egyfelvonásos daljátékának, a *Székegyházi*nak a helyszínhez igazított változatát is szeretnénk előadni – a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola ifjú énekkarával közös produkcióban. A sportcsarnokban rendezett fellépések után ezek az előadások „visszaszelődülnek” a Nemzeti Színház méreteihez, de valamiért azt gondolom, hogy szükség van ilyen nagy, közösen megélt érzelmekre. Ráadásul vannak olyan kulturális témáink, amelyek alkalmasak erre. Megtapsztaltuk ezt már Csíksomlyón 2018-ban, amikor a somlyói nyeregben több mint 25 ezer embernek adtuk elő a passiót. Néha eljutok focimeccsre, ahol több ezer ember szíve dobban egyszerre. Még most is lúdbőrös leszek, ha a franciáknak lőtt Európa-bajnoki gólunkra gondolok. Abból az érzésből szeretnék egy kicsit lecsípni a színháznak...

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Az évad történetei

Bertolt Brecht

A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

Háború van, a város lángokban áll. Mindenki fejvesztve menekül. A kormányzóné is, akinek hátra hagyott csecsemőjét szolgálja, Gruse magához veszi. A lány a sajátjának mondja gyereket, ám az újra feltűnő vőlegénynek hiába bizonygatja az ellenkezőjét. Amikor a kormányzóné újra magának követeli a gyereket, Acdak, a bíró a kaukázusi kör közepre állítja a kislányt, és az „anyák” húzni kezdik... Bertolt Brecht meséje a háború iszonyatában megőrzött szeretetről és emberi méltóságról.

Tamási Áron

TÜNDÖKLŐ JEROMOS

Jeromos, a népámító politikai hasznát és milliós üzletét lát abban, ha a háborúban megtépzott, szegény székely falu népét pénzzel, ígérekkel magához edesgeti, az egyes emberekből tömeget csinál. A falu kocsmárosánál rendezi be főhadiszállását. Ki lesz képes ellenállni neki, és átlátni az ármánykodáson? A kocsmáros fia és a falu tekintélyes gazdája is harcra száll a tündöklőni akaró Jeromossal.

Klim (Volodimir Klimentov)

ZAVAROS IDŐK

Rettegett Iván halálát (1584) követően megrendül az orosz állam. Természeti csapások, önjelölt trónbitorlók feltűnése, külső hatalmak támadásai, polgárháború és súlyos politikai-gazdasági válság zilálta szét az országot. Ezt a korszakot nevezik így: „Szmuta” vagyis „zavaros idők”. A korszak nagyformátumú, ellentmondásos és tragikus figurája Borisz Godunov, akinek sorsán keresztül a hatalom bugyiraiba tekinthetünk be.

Lukácsy György

HAZATÉRÉS

Már javában üldözi a Gestapo, amikor a szovjetek elfogják, és a Gulagba hurcolják – e néhány fordulat önmagában is mutatja, hogyan állt ellen gróf Esterházy János politikus a 20. század ordas eszméinek. Az életrajzi dráma a Felvidék mártír politikusának tragikus története, egy közép-európai példakép titkának keresése.

Hubay Miklós

ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

A francia romantikus zeneszerző, Berlioz élete alkonyán felkeresi gyermekkori szerelmét, Dubeoef Estellát, és meg akarja szöktetni családjá köréből a tisztas nagymamát. Felidéz az ifjúkori szenvedélyt, amit korábban a konvenciókhoz igazodva mélyen eltemettek magukban. De sohasem késő „megállítani az időt”, az igaz szerelem kortalanul ott él mindenki belsejében, csak bátorság kell megélni azt.

Kodály Zoltán

SZÉKELY FONÓ

Kodály Zoltán 1932-ben bemutatott daljátéka lenyűgöző népdalfűzér, amely a 18-19. századi operahagyomány egyik típusának, a szabadító operának a szerkezetére épül. A hatalommal szembekeverülő kőröt üldözőbe veszik a csendőrök, miközben az emberek a magára hagyott menyasszonyt vigasztalják a faluban. Hol máshol találkozhatnánk újra a sorsüldözött szerelmesek, mint a fonóban?

Molière

DON JUAN

A nyughatatlan hódító, a szabad életű sevillai nemes története számtalan szerzőt inspirált már. Mozart operát szerzett róla, Kierkegaard filozófiai munkát épített rá, Brecht átíratot készített a nagy francia színpadi szerző, Molière komédiájából. Csak az arcunkra ne fagyjon a mosoly a macedón származású Alekszandar Popovszki mostani rendezése láttán, akinek A Mester és Margarita című színpadi vízióját a Nemzeti Színház közönsége nagy elismeréssel fogadta.

Katona József

BÁNK BÁN

A távol csatázó Endre király helyettese, Bánk bán országjáró úttjáról hazatérve csupa cselekedetet lát, hívei és ellenségei is az ország vészharangját kongatják. A király „idegen” felesége sajátjait jutalmazza, a magyarokat bünteti. A pártoskodás – ekkor már függetlenül a párthovatartozástól – a haza sorsát ássa alá. Bánk bán tragédiája azonban személyes is: felesége kicsapongásának híre összetöri, és tébolyult cselekedetre szánja el magát.

Kirill Fokin

REX

Kaplan, az ENSZ 129 éves legendás főtitkára egyetlen államban egyesítette az egész emberiséget, ám az utópisztikus küldetés kudarcba fulladt, a világot kataklizmák rengetik meg. Kaplant száműzik, a világtól elzárta egy android szolgálóval él, de a harc nem ér véget. Vajon lehetséges a túlélés, fennmarad az emberi civilizáció? Utópia, sci-fi, filozófia – látomás az emberiség jövőjéről.

Petőfi Sándor

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Szemérmes Erzsó és annak „ötvenöt éves bája” körül forog Petőfi Sándor falusi „eposza”. Ott legyeskedik a hölgy körül Fejenagy, a kovács, vagyis a „helység kalapácsa” és a lágy szívű kántor. Szabad színház és derű, groteszk jelenetek és álpatetikus hangvétel – ám az előadás a színházról mint a túlélés lehetőségéről is szól a hazáját elhagyni kényszerülő beregszászi társulat előadásában.

SCHNELL ÁDÁM

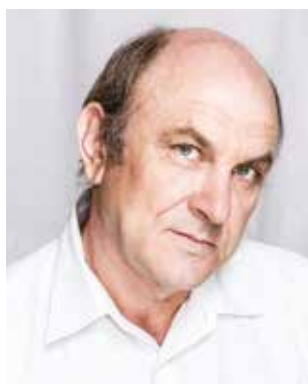
KRISTÁN ATTILA

KOVÁCS S. JÓZSEF

HERCZEGH PÉTER

VARGA JÓZSEF

SZÉP DOMÁN

„A becsület mellé kiharcoljuk a megélhető módot, mert ez jár nekünk Isten és ember előtt. De nem vagyunk mi koldusok, akiknek alamizsnát kell adni! Amivel csak holnapig lehet élni!”

Tündöklő Jeromos

Az Erdélyi Szépművés Céh és a kolozsvári Magyar Színház 1936-ban meghirdetett drámapályázatának díjnyertes darabja volt Tamás Áron színpadi játéka, a *Tündöklő Jeromos*. A bírálóbizottság így méltatta a művet: „Székely falusi milió. Első tekintetre reális, sőt naturalisztikus történet, amely mögött azonban csakhamar hatalmas misztikus háttér alakító erejét érezzük. Az alakok hús-vér figurák ugyan, mégis többek, mint való személyek. A mi korunkat, egyéni és történelmi sorsunkat eldöntendő nagy eszmék képviselőinek mutatkoznak be az egyszerű emberek. (...) Csordultig telve van játékos humorral, nagy emberi jósággal és egyúttal mélységes komolysággal. Az egész darabot átlengi a szé-

kely táj sajátos illata, a hegyek éles levegője. Ez a színjáték igazi, őseredeti, a maga különvaló töretlen útját járó, semmi mással össze nem hasonlítható művészet, amely sehol másutt, mint itt, a mi földünkön meg nem születhetett volna.”

Jeromos, az ördögös népámító milliós üzletet lát abban, ha a székely falu népét pénzzel, ígérekkel magához edesgetve a politikusok hatalmának tömegbázisává formálja. A minden irányból nyomorgatott, válságok és világégek árnyékában gyötrődő, megtépázott, esendő és gyarló székely közösség megkísértése nem jár sikerrel. „Nem veszett el bennünk a lélek!” – mondja Gáspár, a fiatal székely legény, aki megkeseredett apjának példát mutatva nem hajlandó a közösség megrontóját szolgálni. A legnagyobb vihar után is „örvendeni akar a szív és teremni a föld”.

– Nehéz, súlyos téma ez ebben a vajdó világban, de olyan humorral fűszerezi Tamási a darabját, hősei még esendőségükben is olyan szerethetők, hogy valahogy meseivé válik minden. És ezt a „kedves szomorú-mókás falut előnti végre a reggeli fény” – fogalmaz Márkó Eszter rendező.

Az 1936-as kolozsvári ősbemutató után, '39-ben mutatta be a Tündöklő Jeromost a Nemzeti Színház, amelyet Tamási Áron születésének 125. évfordulóján szervezett emlékévként alkalmából tűzi újra műsorára a Nemzeti.

Tamási Áron: **Tündöklő Jeromos**

Főbb szerepekben: SCHNELL ÁDÁM, KRISTÁN ATTILA, KOVÁCS S. JÓZSEF, HERCZEGH PÉTER, MARTOS HANGA e. h., VARGA JÓZSEF, BORDÁS ROLAND, SZÉP DOMÁN, BALOG JÁNOS, FÜLÖP TAMÁS, PALLYOV ATTILA, GIELER CSABA, MADÁCSI ISTVÁN e. h. és a Kárpátaljai Megyei Drámai Színház tagjai: GÁL NATÁLIA, SÓTÉR ISTVÁN, FORNOSI D. JÚLIA, SZILVÁSI SZILÁRD, FERENCI ATTILA, SZABÓ IMRE, OROSZ MELINDA, VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA, CSÉKE ADRIENN

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

PREMIER:

2022. augusztus 12. • Gyulai Várszínház | 2022. szeptember 3. • Gobbi Hilda Színpad

A Nemzeti Színház és a Gyulai Várszínház közös produkciója

BLASKÓ PÉTER

UDVAROS DOROTTYA

TÓTH AUGUSZTINA

TÓTH LÁSZLÓ

ESTELLA: ...húszéves voltam, amikor utoljára látott. Ha már oly kegyelettel emlékszik rám, azt akartam, hogy emlék maradjak. De nem, ön a valóságot akarta. Ezt a szomorú és nevetséges valóságot. HECTOR: ...Nézze ezeket a mély ráncokat, ősz hajamat, dúlt lelkem zavarát szemem tükrében... Ötven év óta útban vagyok maga felé. Eddig tekintettel voltam a konvenciókra. Most már elég!”

Ők tudják, mi a szerelem

„Nézzé, milyen szép asszony most is az anyám, fehér hajjal. Őt szeretném eljátszani!” – mondta Tolnay Klári, amikor a fiatal Hubay Miklós azt kérdezte az akkor negyvenes éveiben járó művésznőtől, volna-e valami eddig megvalósítatlan szerepálma. Tolnay hozzátette: „Tudja, én olyan szerepet szeretnék, amelyben öregem is vonzom a férfiakat, süssön belőlem a... az Eros!”

Erre a beszélgetésre 1959-ben került sor, amikor Ádám Ottó rendező arra kérte a sikeres drámaíró és műfordítót, hogy a népszerű Tolnay számára keressen egy francia egyfelvonásost, amit egy másikkal együtt játszana egy estén a művésznő. Hubay azonban a beszélgetés ihletésére inkább saját darab írásába fogott. Így született meg az *Ők tudják, mi a szerelem*. Témáját Hubay a valóságból, Hector Berlioz zeneszerző emlékirataiból merítette. Tolnay partnere akkor a harmincegy éves Sinkovits Imre lett. Az előadás olyan sikeres volt, hogy negyven évig játszották, és mindketten „beleöregedtek” szerepeikbe.

A francia romantikus zeneszerző, Berlioz élete alkonyán felkeresi gyermekkori szerelmét, Duboeuf Estellát, és meg akarja szöktetni családja köréből a tisztes nagymamát. Feli-dézik az ifjúkori szenvedélyt, amit korábban a konvenciókhoz igazodva mélyen eltemettek

magukban. De sohasem késő „megállítani az időt”, az igaz szerelem kortalanul ott él mindenben, csak bátorság kell megélni azt. Hubay a darab mottójául Weöres Sándor *Boldogság* című verséből választott részletet: „Vének leszünk és ráncosak, // de szívünkben virágosak. // Nagy felbő-hintánk csupa láng...”

Hubay Miklós (1918–2011) tudatosan építette fel hatalmas drámaírói életművét. Nemcsak kiváló művész, hanem a magyar művelődéstörténetnek is nagy alakja, korának egyik legműveltebb, legtájékozottabb irodalmára volt, lenyűgöző esszéista. Művész, tudós, tanár. Élt és dolgozott Genfben, később Firenzében, műfordítóként is jelentőset alkotott.

ÁCS ESZTER

SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

Hubay Miklós

Ők tudják, mi a szerelem

Szereplők: BLASKÓ PÉTER, UDVAROS DOROTTYA, TÓTH AUGUSZTINA, TÓTH LÁSZLÓ, ÁCS ESZTER, SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, CSAPÓ JUDIT e. h.

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

PREMIER: 2022. szeptember • Kaszás Attila Terem

SZÁSZ JÚLIA

BORDÁS ROLAND

TRILL ZSOLT

KRISTÁN ATTILA

KATONA KINGA

SZŰCS NELLI

**„Hogy minden azoké legyen itt,
akik bánni tudnak véle,
A gyermek az anya-szívüeké,
hogy fölnevelődjön...”**

A kaukázusi krétakör

Bertolt Brecht egyik legismertebb drámája *A kaukázusi krétakör*, amelyet nem sokkal a II. világháború befejezése előtt, 1945-ben írt az Egyesült Államokban, bemutatója pedig az általa alapított Berliner Ensemble-ben volt 1954-ben. E művében mutatkozik meg legkézzelfoghatóbban a szerző „epikus színházról” vallott koncepciója, ami Brecht dramaturgiájának egyik alapvető jellemzője. A darab ihletforrása egy ősi kínai legenda, illetve Salamon király bibliai példázata, amelyben az anyaság eldöntéséhez az asszonyokat egy kegyetlennek tűnő rituális próbának vetik alá.

Brecht a polgárháború sújtotta Grúziába helyezi a cselekményt, melynek során az ország kormányzóját, Georgi Abasvilit a hata-

lomra törő Herceg megöleti, a várost pedig felgyújtják. A menekülő kormányzóné, Natella magára hagyja kisfiát, akit viszont a jószívű szolgálólány, Gruse Vacsnadze vesz magához. Innentől kezdve saját gyermekeként neveli odaadóan, vállalva minden nehézséget, és még azt is, hogy ezzel összetöri szerelme, Szimon Csacsava szívét. Azonban a háborút követően a kormányzóné visszatér, és önmagának követeli vér szerinti gyermekét. A feloldhatatlannak tűnő dilemma megoldását Acdakra, a közösség bírójára bízák, aki egy ősi próbatétel, a „kaukázusi krétakör” segítségével igyekszik igazságot tenni a két asszony között.

Vajon mi az erősebb – a szeretet gyöngédsége vagy a vér szerinti kötelék joga? Lehet-e igazságot tenni a kétféle anyai szív között? Brecht népszerű darabja e fájdalmas erkölcsi kérdésekre keresi választ.

„Bármely háborút, bármely veszteséget csakis a jóság által lehet helyrehozni” – mondja az előadás rendezője, Avtandil Varzimasvili a grúz színházi élet kiemelkedő alakja, a Tbilisiben működő Gribojedov Állami Színház művészeti vezetője és a saját alapítású Liberty Theatre igazgatója. Emellett a Sota Rusztaveli Színház- és Filmművészeti Egyetem rendező szakának tanszékvezetője, valamint több sikeres játék- és dokumentumfilm alkotója.

Bertolt Brecht

A kaukázusi krétakör

Főbb szerepekben: SZÁSZ JÚLIA, BORDÁS ROLAND, TRILL ZSOLT, KRISTÁN ATTILA, BERETTYÁN SÁNDOR, KATONA KINGA, FARKAS DÉNES, HERCZEGH PÉTER, SZŰCS NELLI, SZÉP DOMÁN, KOVÁCS S. JÓZSEF, SZARVAS JÓZSEF, SZILÁGYI ÁGOTA m. v., VARGA JÓZSEF, MARTOS HANGA e. h., NAGY MARI

Rendező: AVTANDIL VARZIMASVILI

PREMIER: 2022. október 7. • Nagyszínpad

TÓTH LÁSZLÓ

TÓTH AUGUSZTINA

RÁCZ JÓZSEF

SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

**„Mint magyar és keresztény és mint katolikus
a javaslatot istentelennek és embertelennek tartom.”**

Hazatérés

Gróf, politikus, apa és mártír – Esterházy János azon kevés 20. századi államférfiúink egyike, aki tragikus életútja ellenére példaként áll előttünk. A „felvidék csillagának” útját mutatja be a Nemzeti Színház előadása a 120 éve született „Isten szolgája Esterházy János” tiszteletére rendezett emlékvé alkalmából.

Mi adhat hitet egy embernek, aki következetessége miatt mindent – karriert, családot, szabadságot – elveszít, és bár tudja, hogy otthonától távol, egy csehszlovák börtönben fog meghalni, mégsem hallják soha panaszkodni? Esterházy János a magyar ügy legkövetkezetesebb képviselője a Trianon utáni Felvidéken. Kiállt a magyar érdekekért, de a szlovák kisebbségi jogokért is. Amikor az 1938-as első bécsi döntést követően Horthy Miklós kormányzó bevonul Kassára, az emberek ujjongva köszöntik a felvirágozott város főterén. Esterházy János méltóságot visz az örömmünnepebe, mert önmérsékletre szólít: „Mi, itt maradt magyarok, ígérjük, hogy kezet adunk az itt élő szlovák testvéreinknek, és velük együtt dolgozunk egy szebb jövőért. Az ideát lévő magyaroktól pedig kérem, hogy az idecsatolt szlovákok nemzeti érzéseit tartásák a legmélyebb tiszteletben, engedjék meg, hogy ugyanúgy élhessenek itt, mint ahogy azt mi odaát követeljük.”

Később is megmarad a lelkiismerete által megszabott, egyenes úton, és ellentmond az ordas eszméknek. Jó tetteiért el is nyeri bünte-

tését. 1942-ben a szlovák parlament egyedüli képviselőjeként mond nemet a zsidók deportálásáról szóló törvényre: „mert mint magyar és keresztény és mint katolikus a javaslatot istentelennek és embertelennek tartom”. Személyesen is ment zsidó családokat a kibontakozó vészidőszakban. Nyilvánosan megvallja: „a mi jelünk a kereszt, nem a horogkereszt”. Az még csak természetes, hogy ezért a kiállásáért a Gestapo üldözi, de a szovjet megszállók is elfogják: a Gulagra küldik két év kényszermunkára, visszatérve a kommunista Csehszlovákiába először indoklás nélkül halálra, majd „kegyelemből” életfogytiglanra ítélik, a börtönben éri a halál.

A *Hazatérés* című életrajzi dráma szabadterri ősbemutatóját 2020. szeptember 18-án tartotta a Nemzeti Színház társulata az alsóbudoki Esterházy János Zarándokközpontban.

BERETTYÁN NÁNDOR

Hazatérés

Írta és összeállította: Lukácsy György

Játsszák: TÓTH LÁSZLÓ, TÓTH AUGUSZTINA, RÁCZ JÓZSEF, SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, BERETTYÁN NÁNDOR

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

PREMIER: 2022. október * Kaszás Attila Terem

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOKA NEMZETIBEN

Minden hónap egy-egy vasárnapján, ünnepekhez, eseményekhez kapcsolódóan szervezzük ingyenes Kölyöknapjainkat, ahova az óvodás és kisiskolás gyermekeket a szüleikkel együtt várjuk! A Kölyöknapokon a színjátszáshoz kapcsolódó kézművesprogramok, színházi előadás vagy koncert várja vendégeinket!

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az immár országos mozgalommá vált ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – munkájukat, tanáraik és a színház mentorainak segítségével, minden év januárjában színházi gálán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A négyfordulós vetélkedő során négyfős, középiskolás csapatok mérik össze tárgyi tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre – értékes nyereményekért – a színházban kerül sor. Az elmúlt évek vetélkedőinek feladatai és azok megoldásai a nemzetiszinhas.hu/vetelkedo oldalon hozzáférhetők.

Részletes információkért keressék Pintér Szilviát, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőset:
szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

4. SZÍNHÁZ- PEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Előadásainkhoz ajánljuk két- és háromlépcsős színház-pedagógiai foglalkozásainkat. 15-20 fős, általános és középiskolás csoportoknak az előadás előtt a színpadi mű befogadását, utána pedig a látottak mélyebb megértését segítő, egy-egy órás foglalkozást tart színházpedagógusunk.

5. RÁHANGOLÓ, KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás előtt a produkció dramaturgia és/vagy rendezője negyvenperces RÁHANGOLÓ beszélgetést tart. Előadás után a színészekkel és dramaturgjal nyílik lehetőség KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓra is.

Részletes információkért keressék Pintér Szilviát, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőset:
szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

6. KULISSZAJÁRÁS

Csoportos iskolai színházlátogatással egybekötve, az előadás előtt. A színház közönség elől elzárt részébe vezető kb. 40 perces séta alatt megismerhető a teátrum egésze és a színpadok számos titka. Maximális létszám: 30 fő.

Jelentkezés a kulisszajárásra:
latogatás@nemzetiszinhas.hu

DIÁKJEGYEK, DIÁKKEDVEZMÉNYEK

LÁZÁR ERVIN PROGRAM

A Nemzeti Színház 8. évfolyamos diákokat vár, akik tanévenként egyszer térítésmentesen juthatnak színházi élményhez a Nemzetiben. A programban való részvételhez az iskolákban működő Intézményi KRÉTA rendszerek Lázár Ervin Program modul részeiben lehet jelentkezni! A részvétel ingyenes!

DIÁKBÉRLETEK

A diákbérletek bármely előadásra beválthatók.

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY

Mértéke **40%** mindegyik színpadunkon, mindegyik székünkre. Igénybevételéhez legalább 20 diák részvétele szükséges, kísérő(ik)nek 200 forintos jegyet biztosítunk.

PEDAGÓGUSJEGY

Játszó- és ülőhelytől függetlenül a jegyárkedvezmény mértéke **40%**. Pedagógusigazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható!

A diákbérletek és diákjegy-kedvezmények igénybevételére, valamint az ingyenes előadásokra történő jelentkezés, regisztráció:
jegy@nemzetiszinhas.hu

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

SZABÓ IMRE

GÁL NATÁLIA

SÓTÉR ISTVÁN

FERENCI ATTILA

**„Oh Hamlet! mi volt ijedésed,
Mikoron megláttad atyád lelkét,
Ahhoz képest, amint megijedt
A helybeli lágyszívű kántor
feleségének látásán?”**

A helység kalapácsa

A helység kalapácsa Petőfi Sándor első könyve volt, 1844 októberében jelent meg (a *Versek* című, amely a költőnek igazi hírnevet szerzett, csak pár héttel utána, és ekkor fog hozzá a *János vitéz* írásához, amely visszavonhatatlanul a legnagyobbak közé emeli majd). A tiszteletdíjként 40 pengő forint járt, amit a költő azonnal elküldött szorult anyagi helyzetben lévő szüleinek. A Petőfi által hőskölteménynek nevezett mű nem aratott sikert, a kötetből még évek múlva is voltak fölös példányai a kiadónak, 1847-ben az összes költeményekből is kihagyta. Mi lehet ennek az oka? Talán az, hogy ez a komikus eposz nemcsak a műfaj paródiája akart lenni, hanem a korszak dagályos és cikornyás költészeti divatját és a nemzeti-eszkedést is gúnyolta, ami a még éppen csak segédszerkesztővé előlépett ifjútól pimasz gesztusnak tűnhetett a kortársak szemében. Annál sikeresebb lett a mű később, humorára, ironiájára, a szellemes szószaporítások groteszk képeire és a parádés hexameterok alpatetikus hangvételére egyre inkább vevő lett a közönség. Már a szereplők megnevezése is mosolyt csal az olvasó és a leendő néző arcára: Erzsók ötvenöt éves bájaival, Fejenagy, a kovács, vagy mint őt a dús képzeletű nép költőileg elnevezé: a helység kalapácsa, Harangláb, a fondor lelkületű egyházfű, Bagarja,

a béke barátja, Vitéz Csepű Palkó, a tiszteletes két pej csikájának Jókendvő abrakolója, A lágyszívű kántor és „amazontermészetű” felesége, Márta.

– A mű minden bája és humora mellett ez az előadás a beregszászi társulatról is szól, arról, hogy a színház kapaszkodó, a túlélés eszköze. Nem hangoljuk át Petőfi művét, de abból indulunk ki, hogy ennek a társulatnak a tagjai a háború miatt most itt ülnek bőröndjeiken, és nem lehetnek otthon. A színen megjelenő Petőfi az *Útlevelek* kárpátaljai passzusaiából idéz, és hazagondolunk... Játékos, szabad színházat kínálunk, ezzel az előadással csatlakozva a Petőfi-emlékévhöz, amelyben a költő születésének 200. évfordulóját ünnepeljük.

FORNOSI D. JÚLIA

IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor:

A helység kalapácsa

Játsszák: SZABÓ IMRE, GÁL NATÁLIA, CSÉKE ADRIENN, MÓNUS DÓRA, SÓTÉR ISTVÁN, SZILVÁSI SZILÁRD, JAKAB TAMÁS e. h., FERENCI ATTILA, FORNOSI D. JÚLIA, IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA, SÉRA DÁNIEL, OROSZ IBOLYA, OROSZ MELINDA, VASS MAGDOLNA

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: június 26. * Gyulai Várszínház | 2022. október * Kaszás Attila Terem

A Nemzeti Színház és a Kárpátaljai Megyei Drámai Színház közös produkciója

HORVÁTH LAJOS OTTÓ

MÉSZÁROS MARTIN

SZÁSZ JÚLIA

BARTA ÁGNES

SZARVAS JÓZSEF

NAGY MARI

**„Szabadságot akartam adni,
ó, már bánom bűnömet,
hogy Istennel szegültem szembe.”**

Zavaros idők

A darab szerzője a kortárs ukrán-orosz színházi élet egyik különleges, költői hangvételű alkotója, a drámaíróként, rendezőként, színházi teoretikusként is ismert Klim, azaz Volodimir Klimenko.

A *Zavaros idők* című drámájában Oroszország történelmének egyik legvitatottabb korszakát, a „Szmuta”, vagyis „zavaros idők” periódusát villantja fel, amely Rettegett Iván halálát követően alapjaiban rengette meg az orosz államiságot a 17. század elején. E két évtized alatt az orosz társadalmat számos természeti csapás mellett önjelölt trónbitorlók feltűnése, külső hatalmak támadásai, polgárháború és súlyos politikai-gazdasági válság zilálta szét. E korszak emblematisztikus fi-

gurájaként jelenik meg Borisz Godunov, akit később tragikus történelmi alakként ábrázol Puskin ismert színműve, illetve Muszorgszkij híres operája is.

A *Zavaros idők* egy mélyreható, történelmi és pszichológiai dráma, amely az igazságkeresés filozofikus hangvételű dialógusain keresztül mutatja be a konfliktus főbb szereplőinek belső motivációit és cselekedeteik sorsszerűségét, szembeállítva egymással a történelekről alkotott eltérő, párhuzamos látásmódokat. A dráma legfőbb kérdése – létezik-e egyetlen, objektív igazság? A kiélezett történelmi helyzetekben meddig terjed az egyéni cselekvés lehetősége és felelőssége? Milyen következményekkel jár, ha valaki szembeszáll a sorssal?

Vlad Troickij rendező az ukrainai kulturális élet elismert, sokoldalú művésze, a Dakh Kortárs Művészeti Központ alapító-igazgatója, a Gogolfest művészeti vezetője, a Dakhabrakha és Dakh Daughters zenei együttesek létrehozója. A magyar közönség már számos színpadi munkájával találkozhatott Magyarországon, többek közt a Vörösmarty Színházban, a Csokonai Színházban és a Bárkán, illetve társulatával többször is vendégszerepelt a Nemzetiben a Madách Nemzetközi Színházi Találkozón, legutóbb 2022 tavaszán, az *Ukrán tűz* című koncert-színházi előadással.

KLIM (Volodimir Klimenko)

Zavaros idők

Főbb szerepekben: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, MÉSZÁROS MARTIN, SZÁSZ JÚLIA, BARTA ÁGNES, SCHNELL ÁDÁM, SZARVAS JÓZSEF, NAGY MARI, RÁCZ JÓZSEF, FARKAS DÉNES

Rendező: VLAD TROICKIJ

PREMIER: 2022. november • Gobbi Hilda Színpad

„Az hol én elmegyek,
még az fák is sírnak,
gyenge ágaikról
levelek lehullnak.

Hulljatok levelek,
rejtsetek el engem,
mert az én édesem
sírva keres engem.”

SÖPTEI ANDREA

RÁTÓTI ZOLTÁN

SAPSZON FERENC

Székel fonó

A hangversenytermekben bemutatott, zongora- vagy zenekari kísérettel feldolgozott, frakkos, estélyi ruhás előadók által prezentált népdalok mögül hiányzik a természetes közeg, a népviselet és a nép – fogalmazott Kodály Zoltán a *Székel fonó* előzményeiről. Gondolkodni kezdett hát egy olyan színpadi változaton, ahol az énekesek, a jelmezek és a díszletek segítségével közelebb tudná hozni a népdalt a városi színházi közönséghez. Először kísérleti jelleggel egy kisebb színházban próbálkozott, majd miután nagy sikert aratott a produkcióval, úgy gondolta, kibővíti a darabot az Operaház számára, ahol 1932-ben mutatták be a *Székel fonót*. (Kodály első színpadi művét, a *Háry Jánost* is az Operában mutatták be 1926-ban.) Fölismerve, hogy a korábbi magyar operák egyik legnagyobb baja a prozódia, Kodály szerette volna érvényre juttatni a magyar népdalt, és a népi énekesek életvalóságával szólaltatni meg ezt az örökséget.

„Egy nép legjobban a népdalain keresztül ismerhető meg” – fogalmazott Kodály, és a *Székel fonó*val is az volt a célja, hogy a népdalok adják meg a daljáték drámai, színpadi erejét. A szép leány, a kérője és a gazdag legény történetében felcsendülnek az olyan jól ismert népdalok is, mint az *Elmegyek, elmegyek*, az *Én elmentem a vásárra* és az *A csitári hegyek alatt*. Az ősbemutató óta eltelt kilencven év során drámai színházak is előadták a művet népdalokat jól éneklő színészekkel, 1968-ban gyermekoperai változat is készült belőle.

– A zene, a költői képek, a pátosz, ahogyan ez Kodály művében megszólal, kifejezően és hűen ragadja meg magyarságunk lényegét. A *Székel fonó* születése nem választható el

Trianon tragédiájától, és ez a veszteség nekem most Kárpátaljáról szól, ahonnan én is származom. De szól arról a veszteségről is, ahogyan a falvak világa eltűnik. Az egykor virágzó kultúra kincseinek javát Bartók és Kodály mentették át számunkra, és ebből táplálkozik ennek a műnek a világa is – mondja az előadás rendezője, Vidnyánszky Attila, aki ezúttal csupa gyerek szereplővel, valamint két színész – Söptei Andrea és Rátóti Zoltán – közreműködésével tervezi bemutatni a művet a szerző születése 140. évfordulójának tiszteletére.

Kodály Zoltán

Székel fonó

Szereplők: SÖPTEI ANDREA, RÁTÓTI ZOLTÁN – a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola, a Weiner Leó Katolikus Zeneiskola és a Zeneművészeti Szakgimnázium tanulói

Zenei vezető: SAPSZON FERENC

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

PREMIER: 2022. december 9. • Nagyszínpad

MINDEN, AMI SZÍNHÁZ, MINDEN, AMI NEMZETI SZÍNHÁZ...

- * SZÍNÉSZINTERJÚK * KULISSZATITKOK * PREMIERAJÁNLÓK
- * ELŐADÁS-AJÁNLÓK * SZÍNHÁZTÖRTÉNET * VILÁGSZÍNHÁZ
- * SZÍNHÁZI NOVELLÁK * GASZTROSZÍNHÁZ * KÜLÖNLEGES PROGRAMOK * SZÍNHÁZI FOTÓK * KRITIKUS NÉZŐPONTOK

A NEMZETI MAGAZIN
MINDEN KORÁBBI SZÁMA
ÉS AZ AKTUÁLIS KIADÁS
IS OLVASHATÓ A NETEN.

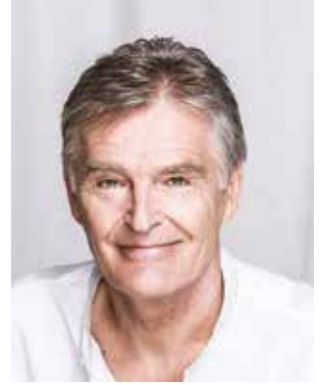
BORDÁS ROLAND

RÁCZ JÓZSEF

SZÁSZ JÚLIA

RUBOLD ÖDÖN

„A képmutatás mestersége a legelőnyösebb. Olyan művészet ez, amelynek csaló fogásait mindenki tiszteli, és ha fölfedezik is, senki sem mer tiltakozni.”

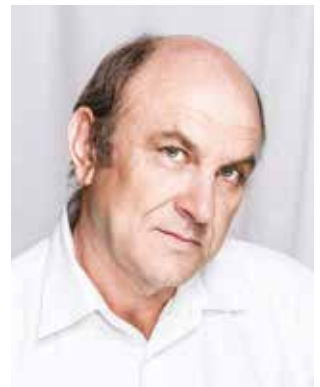
Don Juan

Don Juan csaknem négy évszázada, 1630-ban lépett először színre. Tirso de Molina spanyol drámaíró két jól ismert, hazájában legendaként terjedő elbeszélést forrasztott össze: a gátlástalan csábító hódításainak szüzségét és a sírjából kőszoborként visszatérő, ártatlanul lemészárolt hős bosszújának a történetét. E drámai alapanyag Mozart 1787-ben bemutató *Don Giovanni*-jában nyerte el végső formáját, mint az „érzéki zsenialitás” diadala.

Molière drámája, a *Don Juan vagy a kőszobor lakomája* (1665) műfaját tekintve komédia. Azoknak a 20. századi átiratoknak – Max Frisch, Bernard Shaw, Henry de Montherlant színepadi műveinek – az előképe, melyekben a csábító képtelen szerelembe esni. Mint mások boldogságának szemlélője, már csak árnyéka egykori önmagának, hisz csábításai-val sorra kudarcot vall. Záró nagymonológja ugyanakkor – amelyben a képmutatás „mesterségéről” értekezik – annak a bizonyítéka, hogy csak egy hajsza választja el őt Molière-től, a korának „erényszámba menő bűneit” kipellengérező szerzőtől.

„A képmutatás divatos bűn, és mint minden divatos bűn, erénynek számít” – fogalmaz Alekszandar Popovszki, aki *A Mester és Margarita* rendezése után tér vissza a Nemzetibe. – Don Juan utolsó monológjának alapgon-dolata ez, mely tükrözi Molière képmutatásra vonatkozó, lesújtó véleményét. Érdekes, hogy

más tulajdonságok is, amiket az író drámáiban megvet vagy dicsér, valami íratlan szabály szerint, az ő értékrendjének ellentétévé válnak. Talán ebből következik, hogy amennyire Molière szerette volna „befektíteni” Don Juan alakját, az annál több együttérzést és rokonszenvet váltott ki a közönségből, majd végül hős lett belőle. Olyan hős, aki az élet nem megszokott szabályai szerint működik, és amely „szabályok”, őt végül a pokol tüzébe taszítják. Donna Elvira elrablása a kolostorból, vagy Donna Anna elcsábítása férje síremlékénél, Molière Istenhez és egyházhoz való személyes viszonyát idézi. Don Juan drámája tehát esetünkben is mint az emberi és az ember feletti szellemvilág kapcsolódásának lélektani elemzése kerül színre.

VARGA JÓZSEF

UDVAROS DOROTTYA

Molière

Don Juan

Főbb szerepekben: BORDÁS ROLAND, RÁCZ JÓZSEF, SZÁSZ JÚLIA, BERETTYÁN SÁNDOR, BERETTYÁN NÁNDOR, MÉSZÁROS MARTIN, RUBOLD ÖDÖN, VARGA JÓZSEF, BARTA ÁGNES, ÁCS ESZTER, TÓTH LÁSZLÓ, UDVAROS DOROTTYA, KATONA KINGA, KOVÁCS S. JÓZSEF, SZÉP DOMÁN

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKIZKI

PREMIER: 2023. január • Nagyszínpad

BERETTYÁN SÁNDOR

ÁCS ESZTER

BARTA ÁGNES

BERETTYÁN NÁNDOR

MÉSZÁROS MARTIN

BODROGI GYULA

**„A becsületes kínoztatik,
megostoroztatik, kipörkölik
szemeit, s midőn minden kitelhető
csapást kiállt, akkor török kerékbe.”**

Bánk bán

– A *Bánk bán* zseniális alkotás, a leginkább színpadra írt mű nagy klasszikusaink – *Csongor és Tünde* és *Az ember tragédiája* – közül. Ahogyan Shakespeare, Katona sem csak filozofál. A nézőből együttérzést, azonosulást, szeretetet, megvetést és gyűlöletet kiváltó szereplők sokaságát vonultatja fel. Ma is érvényes, magával ragadó, zsigerileg átélhető, végsőkéig feszített konfliktusokból építi fel a drámai kompozíciót – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Katona nagyon személyessé tudta tenni mindazt, ahogyan az egyes ember a történelemben cselekszik vagy sodródik, ahogyan változtatni akar, és ahogyan ez a történelem, a sors a maga igazságát képviselő embert felőröli, megsemmisíti, de fel is emelheti.

– Évezredes Kelet és Nyugat közé szorultságunk, köztes létünk életérzése, történelmi konfliktusaink örök ismétlődése, meg nem értettségünk és kibékíthetlenségünk a világgal – sorjáznak a bennünket máig foglalkoztató kérdések, amiket a *Bánk bán* sorra felvet. De Katona nem válik didaktikussá, hanem a szerelem, a hűség, a csábítás, az árulás, a hazaszeretet, a hatalom, a politika megannyi szálából alkotott megrendítő történetet – fogalmaz Vidnyánszky Attila, aki a 2002-es és a 2017-es verzió (és az Erkel-opera többszöri színrevitele után) után újra megrendezi a *Bánk bánt* a Nemzetiben.

– A 2017-es verziót a pandémia miatt nem tudtuk sem játszani, sem felújítani, ezért is döntöttem úgy, új előadást készítünk új gondolatokkal, ezúttal fiatalokkal. Amikor 2002-ben foglalkoztam a művel, az az érzet munkált bennem, hogy a világ változóban van. A világ pedig mostanra – gyökeresen és viszszavonhatatlanul – megváltozott. És nekünk, magyaroknak megint újra kell gondolnunk a bennünket ezer éve feszítő kérdéseinket megosztottságról, széthúzásról, gyűlöletről, amit nemzedékek nemzedékekre örökítenek. Mi is történik most a világban? Velünk? Kinek az érdekét szolgálja mindez? Hogyan viszonyulhatnak az utánunk jövők, a fiatalok elődeik újra és újra teremthető konfliktusaihoz?

Katona József

Bánk bán

Főbb szerepekben: BERETTYÁN SÁNDOR, ÁCS ESZTER, BARTA ÁGNES, BORDÁS ROLAND, SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, MARTOS HANGA e. h., BERETTYÁN NÁNDOR, KRISTÁN ATTILA, MÉSZÁROS MARTIN, BODROGI GYULA, BLASKÓ PÉTER, NAGY MARI, SZÉP DOMÁN, MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

PREMIER: 2023. március • Nagyszínpad

HORVÁTH LAJOS OTTÓ

FARKAS DÉNES

SCHNELL ÁDÁM

SÖPTEI ANDREA

„És a te életed – az utolsó áldozat,
melyet az emberiség kíván tőled.”

REX

A darab főszereplője Livey Kaplan, az ENSZ legendás főtáskára, aki hosszú élete során egyetlen államban egyesítette az egész emberiséget. Csakhogy a vágyott egység helyett a világon még szörnyűbb történelmi kataklizmák kezdődtek, így Kaplan utópisztikus küldetése kudarcba fulladt. A mostanra már 129 éves egykori politikus szeretne meghalni, ám ebben a különös társadalomban nem olyan egyszerű átlépni a nemlétebe, és Kaplan kénytelen a világtól elzártnak, magányosan élni az életét egy számára kijelölt android szolgálóval. A darab különös találkozások és párbeszéd sorozata, amelyeken keresztül lassan kibontakozik előttünk a főhős ellentmondásos történelmi szerepe, magánéletének és emberi kapcsolatainak bonyolult viszonyrendszere. Szeretné legyőzni legnagyobb ellenségét, Lazar Chomskyt, és vissza akarja szerezni elrabolt lányát, Samanthát. Nyilvánvalóvá válik, hogy a nagy eszmék és tettek viharában az ember számára egyre kevesebb lehetőség marad a valódi érzelmek, a lét költészetének megőrzésére. Vajon lehetséges a túlélés? Fennmaradhat-e az emberi civilizáció?

Kirill Fokin már több kötetnyi regényt és elbeszélést publikál ünnepelt fiatal szerző mint drámaíró is jelen van a kortárs orosz irodalomban. Legfőképpen az emberi társadalom fejlődésének különböző útjai érdeklik, amelyeket színműveiben többnyire elképzelt, alternatív valóságokon keresztül ábrázol.

A 2021-ben megjelent *Drama Futuro* című drámakötetének egyik legfontosabb darabja a *REX*, amely egy sajátosan szatirikus hangvételű, ugyanakkor komoly filozófiai kérdéseket feszegető negatív utópia civilizációnk jövőjéről, az emberiség globalizációjáról és annak következményeiről. Az előadás rendezője a szerző édesapja, Valerij Fokin, aki az orosz színházi élet meghatározó alakja, a szentpétervári Alekszandrinszkij Színház művészeti vezetője. A MITEM-en bemutatott vendégjátékai (*Zéró liturgia*, *Háztűznéző*, *Svejk*, *A visszatérés*), illetve a Nemzeti Színházban rendezett *Krokodilus* című előadásai révén a magyar közönség már korábban megismerkedhetett Fokin egyedülálló, látomásos színpadi világával.

RUBOLD ÖDÖN

KATONA KINGA

Kirill Fokin

REX

Főbb szerepekben: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, FARKAS DÉNES, SCHNELL ÁDÁM, TÓTH LÁSZLÓ, SÖPTEI ANDREA, RUBOLD ÖDÖN, KATONA KINGA, KOVÁCS S. JÓZSEF, TÓTH AUGUSZTA

Rendező: VALERIJ FOKIN

PREMIER 2023. március • Gobbi Hilda Színpad

Nagyszínpad

premier

BERLOLT BRECHT: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR**

Rendező: AVTANDIL VARZIMASVILI

Premier: 2022. október 7.

KODÁLY ZOLTÁN: **SZÉKELY FONÓ**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: 2022. december 9.

MOLIÈRE: **DON JUAN**

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKI

Premier: 2023. január

KATONA JÓZSEF: **BÁNK BÁN**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: 2023. március

Bajor Gizi Szalon

továbbra is műsoron

Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL**

Tóth Augusztina önálló estje | Rendező: DÁVID ZSUZSA

FEDÁK SÁRI

Szűcs Nelli önálló estje | Rendező: DÁVID ZSUZSA

Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ**

Szarvas József önálló estje | Rendező: BÉRCZES LÁSZLÓ

továbbra is műsoron

Józsa Péter Pál: **AGÓN**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA**

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKI

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**

Rendező: BOZSIK YVETTE

Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

ROCCO ÉS FIVÉREI

Luchino Visconti forgatókönyve nyomán

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

TIZENHÁROM ALMAFA

Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **VADÁSZAT**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Gobbi Hilda Színpad

premier

TAMÁSI ÁRON: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS**

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

Premier: 2022. szeptember

KLIM (VOLODIMIR KLIMENKO): **ZAVAROS IDŐK**

Rendező: VLAD TROICKIJ

Premier: 2022. november

KIRILL FOKIN: **REX**

Rendező: VALERIJ FOKIN

Premier: 2023. március

továbbra is műsoron

Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA**

Rendező: IGNACIO GARCÍA

Szabó Magda: **AZ AJTÓ**

Rendező: SZABÓ K. ISTVÁN

Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA**

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

Szergej Medvegyev: **FODRÁSZNŐ**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN**

Rendező: KISS CSABA

Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM**

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

Szigligeti Ede: **LILIOMFI**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Örkény István: **MACSKAJÁTÉK**

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

Euripidész: **MÉDEIA**

Rendező: EIRIK STUBØ

Örkény István: **TÓTÉK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK**

Rendező: EIRIK STUBØ

Kaszás Attila Terem

premier

HUBAY MIKLÓS: **ŐK TUDJÁK MI A SZERELEM**

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

Premier: 2022. szeptember

HAZATÉRÉS

Írta és összeállította: Lukácsy György

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

Premier: 2022. október

PETŐFI SÁNDOR: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: 2022. október

továbbra is műsoron

Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Berettyán Nándor: **A SÚGÓ**

Rendező: BERETTYÁN NÁNDOR

Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI**

Isten bolondja, Teremtés, Síp és lant

Katona József

BÁNK BÁN

Rendező: Vidnyánszky Attila

Molière

DON JUAN

Rendező: Alekszandar Popovszki

Klim (Volodimir Klimentko)

ZAVAROS IDŐK

Rendező: Vlad Troickij

Kodály Zoltán

SZÉKELY FONÓ

Rendező: Vidnyánszky Attila

Bertolt Brecht

A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

Rendező: Avtandil Varzimasvili

Hubay Miklós

ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

Rendező: Rátóti Zoltán

Lukácsy György

HAZATÉRÉS

Rendező: Rubold Ödön

Kirill Fokin

REX

Rendező: Valerij Fokin

Petőfi Sándor

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Rendező: Vidnyánszky Attila

A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházzal közös produkció

Tamási Áron

TÜNDÖKLŐ JEROMOS

Rendező: Márkó Eszter

A Gyulai Várszínházzal közös produkció

VÁLTSON BÉRLETET A 2022/2023-AS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVIITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTA** • Kodály Zoltán: **SZÉKELY FONÓ** • Molière: **DON JUAN** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádas – Vincze: **KÖRHINTA** • Luchino Visconti forgatókönyve nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • KLIM (Volodimir Klimenko): **ZAVAROS IDŐK** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSZNŐ** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Tóth Augusztina önálló estje: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ**

BÉRLETVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu
szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyári nyitvatartás:

Június 13.–30. | H–P: 10 és 14 óra között

A jegyiroda júliusban zárva tart

Augusztus 1.–19. | H–P: 10 és 14 óra között

Augusztus 22-től | H–P: 10 és 17 óra között

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendéglőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2023. április 30-ig válthatók be.

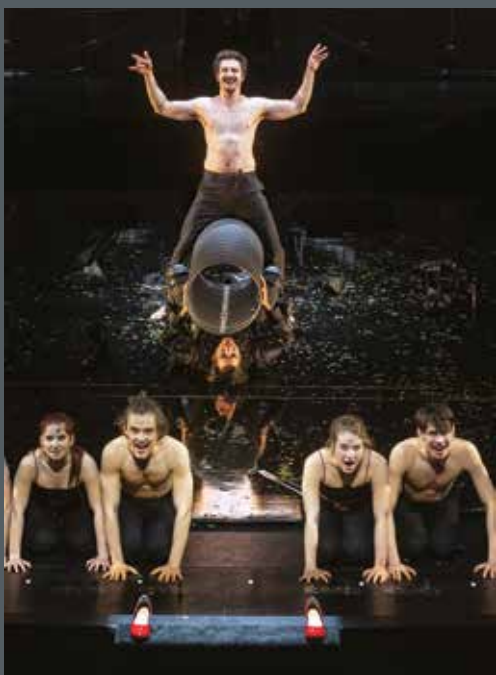
» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Euripidész:

Bakkhánsnők

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND | Pentheus – HERCZEGH PÉTER |
 Agaue – SZÜCS NELLI | Kadmosz, Thébai királya – SCHNELL ÁDÁM
 | Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF | Első Hírnök (pásztor) – Mészáros
 Martin | Második hírnök (testőr) – VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából, siratóasszonyok: Battai Lili Lujza, Bognár
 Bence János, Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel, Jakab Tamás, Juhász Péter,
 Kerék Benjámin Dominik, Kiss Anna Gizella, Krauter Dávid Róbert, Mikita
 Dorka Júlia, Polyák Anita, Puskás Balázs Ákos, Séra Dániel, Sipos Ilka, Soós
 Anett, Wettstein Márk, Winkler Tamás Ábel (a Szent István Egyetem
 kaposvári Rippel-Rónai Művészeti karának színészhallgatói)

Díszlet- és jelmeztervező: Theodórosz Terzopulosz // Zeneszerző:
 Panaüiotisz Velianitisz // A rendező munkatársa: Szavvasz Sztroumposz
 // Dramaturg: Kozma András // Tolmács: Papasztergiu Panajula // Ügyelő:
 Lencsés István, Géczy István // Súly: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens:
 Vida Gábor

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol?

PREMIER: május 14.

további előadások: május 15., 28. – 19 óra • Nagyszínpad

PREMIER GALÉRIA

Politikai színházat csinállok, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. A háború réme sajnos mindig aktuálissá teszi a *Bakchásznoéket*.

THEODÓROSZ TERZOPULOSZ rendező

OSZTOVITS ÁGNES

**„Szücs Nelli
az előadás
legszebb
alakítását
nyújtja.
Tanítani
lehetne, ahogy
lassan rájön,
hogy saját fia
vesztét okozta.**

KERESZTES BALÁZS

„A színészek nemcsak a karakterükben oldódnak fel, hanem a barbár szertartás karakternéküliségében is.

Ki is az a Dionüszosz?

„A józan élet és az istentisztelet legszebb, mit kapunk, halandó emberek – én úgy hiszem – csupán az bölcs, ki él vele” – fogalmaz a testőr-hírnök a világirodalom talán legelrettenőbb, legvéresebb aktusa után, mikor is az anya tébolyult eksztázisban oroszlánnak vélt fiát gyilkolja meg, nővérei, társnői segítségével.

Euripidész a nagy görög drámaíró-triász legrejtélyesebb szerzője. Míg Aiszkhüloszt és Szophoklész nem lehet félreérteni, őt igen. Nem véletlen, hogy például a *Bakkhánsnőkről* két, szögesen ellentétes felfogás jelenik meg a szakirodalomban: Dionüszosz Krisztus előképe, aki rítusaival felszabadítja az embert és közösséget formál, Zeusz fia, a bor és mámor istene az istentagadást megalapozó figura, a józan ész és belátás esküdt ellensége.

Theodórosz Terzopulosz, a kiváló, iskolateremtő görög rendező, akinek az elmúlt MITEM-ek után komoly rajongótábora lett nálunk is, a nézőre bízva a döntést, hogy ki is ez a Dionüszosz, aki ezért érkezik Thébába, hogy megbüntesse az uralkodót, az ifjú Pentheuszt, mert nem hajlandó az ő istenvoltát elismerni, ráadásul szigorúan megbünteti az őt dicsőítőket, kultuszának terjesztőit. A játszma eleinte a diktatórikus módszerekkel küzdő Pentheusz javára látszik eldőlni, de fordul a kocka, Dionüszosz mozgósítja a város előkelő asszonyait, hogy az ő szellemében nagy bakkhanáliákat rendezzenek. Ráveszi Pentheuszt, hogy tekintsen meg egy ilyen orgiát, mégpedig nőnek öltözve. A kíváncsiság, a kéjvágy felülkerekedik a józan észén, és az uralkodó feladja elveit. Szükségszerűen elbukik, és rettenetes véget ér. Itt kezdődik egy másik dráma, amelynek főszereplője Agaué, Pentheusz anyja, akinek szemére a bakkhanália fekete függönyt ereszt, így fia gyilkosa lesz. Amikor lassan magához tér, rájön, hogy mit művelt. A ráért száműzetés már megváltás neki.

Bor, mámor, Théba

Euripidész *Bakkhánsnők* című darabját színpadra állítani nem könnyű feladat. Nemcsak azért, mert örök klasszikusként számtalan feldolgozása létezik, nemcsak azért, mert az antik dráma világnézetileg és esztétikailag is mérföldekre van a mai néző érzékenységtől, hanem elsősorban azért, mert az antik dráma nagy alkotásai közül ez visz minket legközelebb a műnem forrásához. Köztudott, hogy a görög dráma a különböző vallási szertartásokból, elsősorban a Dionüszosz-ünnepekből, latinosan bakkhanáliákból, a bor és mámor karneváli rítusaiból fejlődött ki. Ebben a kezdeti szakaszban még nincsenek szereplők, nincs mai értelemben vett drámai konfliktus, se cselekmény. A központban Dionüszosz áll, és körbeveszi karneváli önkívületben tobzódó kísérete – de ez még nem színház.

Vagy ha színház is, nem a színház „klasszikus” értelmében az. A *Bakkhánsnők* már Euripidész korában is visszanyúlást jelentett a gyökerekhez, és érződik rajta, hogy ősi, barbárabb mű, mint például az *Antigoné* vagy az *Oidipusz király*. Sokkal inkább mágikus rituálé, vallási ceremónia, boszorkányosság – olyasmi, ami alkalmas arra, hogy felkavarja a polgári közsínház légkörét és zavarba hozza a nézőjét. Nem is elsősorban a botrányossága miatt („láttunk már mindent”), hanem főleg azért, mert nehéz kapaszkodókat találni benne, ha az ember érteni is akarja azt, amit lát.

A Nemzeti Színház új feldolgozását nézve, amely a görög Theodórosz Terzopoulos rendezői munkája, a nézőnek nincs könnyű dolga. Az előadás a legkevésbé törekszik a darab rituáléba visszanyúló hagyományait elfedni, és a művet olvasó- vagy nézőbaráttá finomítani. Se az olykor megjelenő modern díszletelemek (műanyagzsák, oxigénpalack),

Így elmondva nagyon egyszerűnek látszik a történet, de a másfél órás előadáson a nézőket érzéki benyomások sora éri – a kórus állandó mozgása és kántáló éneke, a változó fények, a zene. A Nemzeti bemutatójának legfőbb újdonsága a mindig előtérben álló kórus, amely nem szentenciákat mond, hanem legfeljebb egy-két szavas utasításokat, észleleteket, ráadásul sokszor görög nyelven. Ez a megértést egy pillanatra sem gátolja, mert a nagyszerűen megkoreografált mozgásokból és hangokból pontosan értünk mindent, a rokonszenvet, az elbizonytalanodást, a hullámozó érzelmeket. Pompás ez a főiskolás gárda! Iszonyú fizikai és lelki megterhelésnek vannak kitéve, de remekül bírják.

Sokat írtak és beszéltek már Terzopulosz mester színészvezetéséről, újításairól az általa diktált lélegzéstechnika jótekonyságáról. Aki látta a MITEM-en az *Amor* című produkciót,

se a géppuskaropogással önkéntelenül is megidézt aktuális háborús kontextus nem teszi a darabot modernné, nem egyszerűsíti le annak a hamis látszatával, hogy itt bármit is „aktualizálni” kellene.

Persze nekünk már könnyű dolgunk van, hiszen a történelmi párhuzamok, rímek és hurkok következtében ma már tudjuk, a 20. század bőven megtanított bennünket arra, hogy ami ősi, ami barbár, az nagyon könnyen lehet modern is. A primitív festészet visszatér Picassónál, az ősi barbár szobrászat újraéled Henry Moore-ral, és a minimalista rituálészzerű színjátszás pont a modernségben jelenik meg újra többek közt Brecht-nél vagy Beckett-nél. Ami ősi, ami barbár az ugyanúgy avantgárd is egyben. A vallási szertartás egyszerre modern performansz.

Ha a néző zavarban is érzi magát az előadás során, ezek az alaptételek világossá válhatnak számára. Értelmezési mintákat itt nem Shakespeare-nél, nem Csehovnál és nem is Racine-nál kell keresni, és nem is a polgári közház újra és újra felelevenített klasszikusaiban. Hogy mindezt bemutatja Euripidészen keresztül, az mindenképp az előadás érdeme.

csak felsőfokon tud beszélni a módszer eredményeiről. De abban több év munkája fekszik, míg a Nemzeti művészeinek csupán két hónapjuk volt, hogy elsajátítsák a technikát, hogy a világhírű rendező utasításának megfelelően beszéljenek és mozogjanak. A két tehetséges fiatal, Bordás Roland (Dionüszosz) és Herczegh Péter (Pentheusz) sem roppan meg az elvárások súlya alatt, és Pentheusz nővé változtatása az előadás egyik legszebb jelenete.

Az idősebb nemzedék tagjai is beilleszkednek ebbe az új és szokatlan színpadi nyelvezetbe. Schnell Ádám mindvégig hiteles bölcs Kadmoszként. Varga József példadóan mondja el a hírnök nagy monológját a gyermekgyilkosságról. Szarvas József alázattal helyt áll Teiresiasz igencsak kurtára húzott szerepében. Szűcs Nelli az előadás legszebb alakítását nyújtja. Tanítani lehetne, ahogy a mámoros diadalézés után, hogy tudniillik hőstettet vitt végbe, amikor megölt egy oroszlánt, lassan visszanyeri ítélőképességét, és rájön, hogy saját fia vesztét okozta. Nem jön ki hang a torkán, és lassan szakadnak ki belőle a szavak. Katartikus átalakulás! Csak a legnagyobbak képesek rá.

Elgondolkodtató, látványos előadást varázsolt Terzopulosz a Nemzeti nagyszínpadára. (Ő tervezte a minimalista díszletet és az ókort a jelennel összekapcsoló jelmezeket is.) Kár, hogy itt az idény vége, és csak jövőre tud igazán hódítani a produkció, mely arra mutat rá, milyenek is vagyunk mi emberek.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

És ha már szertartás, akkor az ember nehezen beszél és nehezen értékeli színészi teljesítményeket. Ebben a darabban ugyanis nincsenek klasszikus értelemben vett karakterek vagy jellemek. A szereplők – Dionüszosz és Pentheusz – konfliktusa mai szemmel nehezen átérezhető konfliktus. Ősi, mitológiai sérelmek ezek, amelyekkel nehéz azonosulnunk. Ezek az alakok olyan távolaiak, mint a vallási freskók vagy a mitológiai történetek allegorikus alakjai. Szimbolikusak, és csak a szimbólum mögött emberiek. Ha azt mondjuk, hogy egy színész eltűnik a megformált karakter mögött, azzal még nem mondunk sokat, hisz ez a feladatuk. Az itt játszó színészek viszont nemcsak a karakterükben oldódnak fel, hanem ennek a barbár, mítoszi szertartásnak a karakternélküliségében is: a Bordás Roland játszott Dionüszosz kevésbé jellem, kevésbé karakter, mintsem félelmetesen gesztikuláló, fenyegetően mozgó élő szobor, ugyanúgy, ahogy a bakkhánsnők sem emberi szereplők, hanem a színpadon testet öltő mítoszi szörnyetegek. Hogy elfeledjük, hogy modern színházban ülünk, és egy minden szempontból *idegen* alkotást látunk, az egyszerre a rendező, a színészek és a koreográfusok érdeme. És azok az egyetemi hallgatók, akik a rítus elengedhetetlen kísérőiként teljessé teszik a szertartást.

*a szerző irodalomtörténész,
a Négy Fal Között Olvasókör alapítója*

A nehéz időkben a hiányzók éppúgy jellemzik egy fesztivál műsorát, mint azok a társulatok, amelyek el tudtak jönni a nyolcadik Madách Nemzetközi Színházi Találkozóra. A szomszédunkban zajló háború kulturális hatásairól, hiányérzetekről és maradandó élményekről ad körképet Osztoivits Ágnes, aki a kezdetektől, 2014 óta nyomon követi Magyarország legnagyobb nemzetközi színházi seregszemléjének a kínálatát.

Kizökkent időben

A nyitóelőadás, a kolozsvári Állami Magyar Színház Hamletje volt, rendező: Tompa Gábor

A Covid után azt hittük, most már minden rendben lesz. A VIII. MITEM első sajtótájékoztatóján megegyeztünk barátainkkal, hogy a moszkvai Vah-tangov Színház *Háború és békéjét* semmiképpen sem hagyhatjuk ki. Felidéztük Rimas Tuminas korábbi zseniális rendezéseit, elővettük Tolsztoj remekművét, és azon töprengtünk, hogyan lehet ezt a hatalmas regényt hat órába sűríteni színpadon. És egyáltalán, hogyan lehet nagy klasszikusokat elevenné varázsolni. A szöveget nem illusztrálni, hanem újjáteremteni, ahogy a litván rendező eddig is tette.

Arra is próbáltunk választ találni, miért jó az orosz színház, mit adott a szentpétervári Alekszandrinszkij, mitől csodálatosak az orosz színészek, rendezték őket helyi nagyságok vagy éppen Vidnyánszky Attila (jó visszaemlékezni a nagyszerű *Bűn és bűnhődés* rendezésére). Arra is kíváncsiak voltunk, milyen irányba mozdul el a tavaly klasszikus ukrán darabot tehetségesen bemutató kijevi Nemzeti Színház. Mindenre számítottunk, csak arra nem, hogy kitör az orosz-ukrán háború, és bizony nem lesznek az idei MITEM-en sem orosz, sem ukrán színházak.

MITEM-körkép – Kolozsvártól
Athénig, Szardíniától Szarajevóig

Első keserűségünkben úgy döntöttünk, tiltakozunk a háború és az értelmetlen kulturális embargó ellen, tehát kihagyjuk az idei MITEM-et. Hamarosan rájöttünk, hogy ezzel a gesztussal beállunk a sorba, azok közé, akik politikai megfontolásból leszorították az európai és amerikai pódiumokról Valerij Gergijev világhírű orosz karmestert vagy a páratlan szopránénekesnőt, Anna Netrebkót. Meg aztán: eddig minden MITEM-en ott voltunk, és máig fel tudunk idézni remek előadásokat, megismertünk nagyszerű rendezőket és színészeket, követtük a nemzetközi trendeket. Ha nem tapasztaltuk volna, milyen példásan dolgozik a Nemzeti Színház egész

**„Mindenre
számítottunk, csak
arra nem, hogy kitör
az orosz-ukrán háború,
és bizony nem lesznek
az idei MITEM-en
sem orosz, sem ukrán
színházak.**

stábja, hogy zökkenők nélkül bonyolódnak a napi technikai átállások, hogy mindig van megfelelő szintű fordítás, tolmácsolás, segédanyag, hogy a közönség naponta találkozhat a fellépő együttesek tagjaival, talán elbizonytalanodunk. De a profi nemzetisek nem adtak erre okot, és most már hálásak vagyunk, hogy részt vehettünk az idei színházi találkozón is.

MEGVÁLTHATATLANUL

A nyitóelőadás, a kolozsvári Állami Magyar Színház Hamletje akarva akaratlan megadta az VIII. MITEM alaphangját. A kérdés: helyre lehet-e még tolni a nyilvánvalóan kizökkent időt? Képesek vagyunk-e visszatérni a normalitás világába ebből a hazug, manipulált jelenből? Az európai hírví rendező, Tompa Gábor pesszimista olvasatában mindennek és mindenkinek el kell pusztulnia, mert életünk mostani formájában megválthatatlan. Senki nem magasztosulhat fel: Fortinbras nem emelteti magasba Hamlet tetemét, nem hirdeti, hogy nagy király lehetett volna belőle. Hamletnek ráadásul nem nemis párviadalban, hanem alantas ketrecharcban kell meghalnia, olyan adok-kapokban, amelynek egyetlen célja az ellenfél fizikai megsemmisítése. Észre, szellemre itt semmi szükség. Persze Hamlet nem ekkor dőbben rá, hogy az ő értelmiségi habitusa mit sem ér, tudja ezt, amikor szerény otthonából kiszorja a könyveket, amikor rájön, hogy nyers erőszakkal és alantas fondorlatokkal a finom műveltség és jószándék nem tudja felvenni a versenyt.

Nem véletlen, hogy Tompa Gábor koncepciójában kulcszszerep jut Rosencrantznak és Guildensternnek. Nála két elpusztíthatatlan kurtizánról van szó, akik pénzért mindenre képesek. Még arra is, hogy Opheliát a folyóba taszítsák. A szerencsétlen fiatal lányt, aki gyermeket vár. Nem tudni, kitől. Egyébként az ő hangján szólal meg a szellem is.

Nem soroljuk fel a Tompa Gábor-féle *Hamlet* rendkívül eredeti megoldásait, amelyek az előadás után hetekkel is tőp-

A Macbettu (a szárd Macbeth) minden mozaikkockája a helyén volt | fotó: Alessandro Serra

rengésre készítetik a nézőt. Egyetlen bravúrt emelünk most ki: ez pedig az egérfogó jelenet. Hamlet nem színészeket hív, hanem Claudiuszal és Gertuddal játszatja el a gyilkosságot. (Az előadás talán két legjobb művészevel, Szűcs Ervinnel és Kézdi Imolával.)

Minden emlékezetes *Hamlet*-előadás választ ad arra a kérdésre, miért érzi börtönnnek a királyfi s vele a néző Dániát. Hol a morális fertőre, hol az árvaságra, hol a rendőrállami létre (minden ajtó mögött lapul valaki) helyeződik a hangsúly. Tompa Gábornál mindez együtt van a színpadon napjaink kellékével, a sehova sem vezető futópaddal, utcalányos parókákkal. A sziporkázó ötletek, gondolatfutamok maradandó élménnyé teszik az előadást még akkor is, ha sokszor elvonják a figyelmet a címszereplőről. Vecsei H. Miklós nagy alázattal, kiváló technikával és intelligenciával szolgálja a rendezői koncepciót. A kolozsvári előadás nem az ő jutalomjátéka.

SZÁRD SHAKESPEARE

A másik Shakespeare-t idéző előadás Szardínia szigetéről, Cagliariból érkezett, és a talán legvéresebb tragédiát, a *Macbeth*-et gondolta újra ma is élő szárd nyelvjárásban, az ősi szardíniai farsangi játékok külsőségeivel, bizarr formavilágával.

Egyedi utat választott a kiváló rendező, Alessandro Serra, aki egyben a díszlet-, a jelmez- és a fénytervező is. Arra épített, hogy a drámát a széles közönség jól ismeri, így nem kell minden fordulatot, az újabb és újabb gyilkosságokat bemutatni, nem

kell felemlgetni a hatalmi téboly motivációit. (Bár néhány sort idézett, szállóigévé lett fordulatot beépítettek a szövegbe.) Őt a három jövőlátó boszorkányhoz kapcsolódó hiedelemvilág izgatta, amelynek nyomait a közelmúltban is tanulmányozhatta szülőföldjén. Úgy vélte, a mai színház megújulásának egyik forrása lehet az archaikus népi kultúra.

Nyolc remek férfiszínész játssza el a darab összes szerepét, ők a boszorkányok és Lady Macbeth is, ahogy ez Shakespeare

korában illendő volt. A nagyszerű ritmusú előadásban az ellentétek dominálnak: nagy robajok és hosszú csendek váltják egymást. A kevés, jelzésszerű díszlet következtében egy pillanat alatt lépünk át egyik jelentből a másikba. És amiről mindenképpen szólni kell: a színészek rendkívüli mozgáskultúrája, élmény, ahogy surrannak, dübörögnek, osonnak, táncolnak.

Nem véletlenül fogadta óriási ovációval az előadást a közönség. A *Macbettu* (a szárd Macbeth) minden mozaikkockája a helyén volt.

CSAK A PÉNZ?

Az athéni Attisz Színház az alapító igazgató, az új játéktílust teremtő Theodórosz Terzopulosz mindössze ötvenöt perces produkciójával jelentkezett, amely egy nálunk sajnos ismeretlen kortárs görög költő verse alapján született: *Amor*. Két színész, egy sötét öltönyös, mezítláb férfi és egy szűk hengerben helyet foglaló, piros ruhás, ragyogó szőke nő mondja a magát, hol egymásra licitálva, hol egymástól elszakadva. A pénzről beszélnek, árfolyamokról, tőzsdei akciókról, nyereségről, veszteségről, eladásról, hitelről. A néző eleinte jókat mulat a hosszú számsorok hallatán, de hamarosan arcára fagy a mosoly: ilyené lettünk mi, emberek. Semmi más nem érdekelt minket, csak a pénz, ez hoz minket izgalomba, ez kerget letargiába. Ezt a nem túlságosan bonyolult gondolatot két zseniális színész közvetíti. A férfi, Andónisz Miriangósz nesztelen lépdel, csupán a tíz ujját játszik: futkos a levegőben, fel-le csúszkál a zakón. Fantasztikus, redukált pantomim! És ehhez félelmetes beszédtechnika társul: könnyedén szaladnak ki a tüdőből a tíz-tizenöt jegyű számok, hol sokat sejtetőn, hol boldogan, hol fájdalmasan. A nő, Aglaja Papá mozgástere eleve szűk, míg

Ámor – Attisz Színház, rendező: Theodórosz Terzopulosz

a partnere vízszintes síkban lépdel, ő csak fel-le mozdulhat. A férfi boldogságáért mindent megtenne, eleinte csak eladásra kínálja magát a lehetséges nyereség bűvöletében, később már követeli, hogy adja el a férfit. Ő dőbben rá először, hogy zsákutcába futott az életük.

Terzopulosz *Amor* című játékában semmi sem véletlen, minden pillanat, minden mozdulat, minden eszköz, a zene, a csupasz díszlet, a fényjáték vélhetően hosszú munkafolyamat során született meg, a néző mégis úgy érzi, hogy egyszeri és megismételhetetlen csodát lát. A szeme előtt ölt formát a róla szóló előadás.

MENNY ÉS POKOL

Az íróként, képzőművészként és színházrendezőként egyaránt nagy hírnevet szerzett Valère Novarina harmadszor van jelen a MITEM-en. Az idén hetvenöt éves francia művész *Az árnyak játéka* című, Jean Bellorini által rendezett darabja arra készíti a nézőt, hogy feledkezzen el mindarról, amit korábban egy színházi előadás elengedhetetlen kellékének gondolt. Adja át

Novarina: Az árnyak játéka, rendező: Jean Bellorini

Az ideai színházi találkozót fájdalmasan szép, Emir Kusturica látásmódját idéző sarajevói produkciója volt: Emlékszel még Dolly Bellre?

magát a szöveg szépségének, a felhangzó zenének, s az olykor egészen pazar látványnak. Ne várjon történetet, fejlődő figurákat, pszichologizálást vagy direkt politizálást. Ne racionálisan közelítsen a színházhoz. Nem is gondolná az ember, micsoda nehéz követelmény ez. Nem is tudtunk mindig eleget tenni neki, ahogy leírni sem tudjuk megszokott fordulatainkkal az előadást, melyben nagyszerű zenészeket, énekes és prózai színészeket láttunk, hallottunk, s megjártuk a mennyet és a poklot.

SZARAJEVÓI ANZIX

Az ideai színházi találkozón láthattuk a fájdalmasan szép, Emir Kusturica látásmódját idéző sarajevói produkciót is. Ha valahol, hát Bosznia-Hercegovinában valóban kizöklent az idő. Tito marsall egykor azt ígérte az itt élő, négy különböző valláshoz és kultúrához kötődő népcsoportnak, hogy a kommunizmus minden gondjukat megoldja. És jobb elgondolás híján ezt sokan elhitték. Aztán szétesett Jugoszlávia, de a szörnyű vérengzést követő daytoni megállapodás sem hozta el Bosznia-Hercegovina lakóinak a békét.

Az Abdullah Sidran regényéből készült *Emlékszel még Dolly Bellre?* című előadás középpontjában egy fiatal fiú áll, aki valamikor a hatvanas évek elején egyetlen nyár alatt megtapasztalja, hogy a kommunizmus nem az, aminek hirdeti magát, a szerelem meg pláne nem az. A világ hazugságra és képmutatásra épül. Minden megvásárolható. Filmszerűen peregnek a jelenetek, egyik mulatságosabb és groteszkebb, mint a másik (néhány Bacsó Péter *Tanúját* juttatja eszünkbe), de nem tudunk igazán felszabadultan nevetni. Jelen van ugyanis a fiú

felnőtt éne a háttérben, hogy fogódzót találjon a múltban, de nincs fogódzó.

A több fesztiválon is kitüntetett Kokan Mladenovic rendező remek társulattal dolgozik. Hála a nagyszerű színészi alakításoknak és az előadás pergő ritmusának, a szünet nélkül végigült közel két és fél óra nem fárasztotta el, hanem felvillanyozta a közönséget.

OSZTOVITS ÁGNES

Színház, politika

Ukrán szolidaritási napot rendezett a Nemzeti Színház, amelyen a székhelyét Kijevből Franciaországba áthelyező DAKH színház lépett fel a MITEM-en (nem először). A társulat az ukrán főváros egyik független színháza, és a háború kitörésekor azt vállalták, hogy a művészet eszközeivel hívják fel a nyugati világ figyelmét az ukrán emberek tragédiájára. Az *Ukrán tűz* című színház-koncertjük már Európa több nagyvárosában látható volt.

A kijevi ukrán Nemzeti Színház társulata a háború miatt nem utazhatott Budapestre, de drámairodalmuk klasszikusának, Ivan Karpenko-Karijnak *A boldogtalan* című művéből készült előadásuk felvételét küldték maguk helyett, amit szintén a szolidaritási napon láthattak a nézők. A vetítés után Ivan Urivszkij rendező Skype-on jelentkezett be (mint kiderült, éppen légiriadó alatt): „Az a háború, ami most zajlik, nagyon sok mindent megváltoztat, átír, az emberek gondolkodását is, és elgondolkodtat azon is, hogy mi lehet ilyen időkben a színház feladata, mennyiben kell másképpen nyúlni azokhoz a témákhoz, amelyek mindig is az emberről szólnak.” A tavaly őszi vendégszereplésükre emlékezve a rendező elmondta: „Nagyon sok új ismeretséget, barátságot hozott a MITEM az életünkbe, ezért, ha most csak így is, de üdvözljük a fesztivál közönségét.”

A MITEM programjában a háború miatt jelenleg Magyarországon működő kárpátaljai kisebbségi magyar beregszászi társulatnak *Ez a gyerek* című előadása volt látható, mely tavaly elnyerte a legjobb nagyszínpadi előadásnak járó díjat a GRA (Great Real Art) Ukrán Országos Színházi Versenyfesztiválon.

A MITEM közönsége a Nemzeti Színház kezdeményezésére az Ökumenikus Szeretetszolgálat ukrán menekülteket segítő munkáját támogathatta pénzzadománnyal.

Mindezek ellenére a Litvániából érkezett klaipedai és vilniusi társulatok úgy érezték helyesnek, ha a vendéglátók színpadán mutatják be a magyarokat közömbösséggel és érzéketlenséggel vádoló politikai performanszukat. Az előadások utáni közönségtalálkozók is – a művészetről, az előadásokról való beszéd helyett – inkább kínos politikai erőlködésnek tunket abban a fesztiválközegben, amelyben a közönség és a fesztivál szervezői is elítélik a háborút, szolidárisak az ukránokkal, és ennek a művészet eszközeivel minden lehetséges módon hangot is adtak... Nem ez volt az első eset, hogy társulatok politikai üzengetésre használták a MITEM-et. Vidnyánszky Attila, a találkozó alapítója és vezetője most is, korábban is hangsúlyozta: ez egy szabad fesztivál, ahol a legkülönbözőbb világnézetű alkotók és társulatok lépnek fel 2014 óta, és mindenki elmondhatja a véleményét, kifejtheti az álláspontját. Ám ha egy művészeti fesztiválon a politikai aktivizmus „megelőzi” a művészetet, akkor a művészet a politika foglyává válik.

- kornya

Világszínház – az egész országban

Legyen mindannyiunk közös ünnepe 2023-ban a magyarországi Színházi Olimpia!

Jövő év áprilisától júniusig a színházi világ Magyarországra költözik. A X. Nemzetközi Színházi Olimpia programjai a Nemzeti Színház koordinálásával valósulnak meg úgy, hogy a nagyszabású eseménysorozatba az előadó-művészetek minden ága bekapcsolódik. Tervek, programok Debrecenről Miskolcra át a Nemzeti Színházig, a tánctól a bábon át az operettig.

A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) nyitottságának és magas színvonalának elismerése, hogy 2023-ban a Nemzeti Színház koordinálhatja a világszínház egyik legkülönlegesebb eseményét, a Színházi Olimpiát. Ezt emelte ki Vidnyánszky Attila, a Nemzeti igazgatója a MITEM szakmai eseményén, amelyen a jövő évi programsorozat fő partnerei ismertették terveiket. Vidnyánszky az elveket hangsúlyozta: a mostani háborús helyzet is csak megerősít minket abban, hogy nem szabad bezárkózni, ma mindennél fontosabb a nyitottság és a párbeszéd. Az igazgató azt is elmondta, hogy van néhány hazai intézmény, amely nem csatlakozott a programhoz, de abban bízunk, hogy végül valóban közös ünnep lehet a Színházi Olimpia 2023-ban.

Soha ekkora szabadságban még nem szerveződött az olimpia, mint ahogyan a magyarországi: minden csatlakozó hazai teátrum, minden előadó-művészeti ág egy-egy meghatározó szakmai szervezete vagy intézménye maga keres külföldi és határon túli partnert, mindenki saját hatáskörben dönt a szakmai programokról, tájékoztatott a szervezés elvéről az igazgató.

– Félre kell tennünk azt, amiben nem értünk egyet, és közösen kell megragadnunk az olimpia által kínált lehetőséget arra, hogy azt hangsúlyozzuk, ami összeköt bennünket – ezt már az olimpia egyik vidéki pillérét jelentő Miskolci Nemzeti Színház igazgatója mondta. Béres Attila aláhúzza: mindennek megvan a maga ideje és helye, de a Színházi Olimpia nem a vitáké, hanem az összefogásé. Az alapításának 200. évfordulóját jövőre ünneplő miskolci teátrum kiemelt vendége lesz a legrégebbi magyar kőszínház, az 1821-ben alapított kolozsvári, tervezik a nemzeti színházi státusszal rendelkező intézmények találkozóját is.

A Csokonai Színház lesz a másik jelentős vidéki pillér 2023-ban. Gemza Péter igazgató elmondta: a jelenleg felújítás alatt álló, 155 éves színház-épület átadásával nyitják meg a debreceni programokat, amelyek között szerepel egy országos színházi találkozó és egy nemzetközi amatőr színházi fesztivál is.

Kulcsár Edit, a Színházi Olimpia ügyvezetője arra hívta fel a figyelmet, hogy több független színház – így a Székény, a Jurányi és a Bethlen Téri Színház is – csatlakozik a programokhoz, elsősorban kortárs drámákat érintő témákban. Míg a MITEM-en szinte kizárólag európai társulatok léptek fel, az olimpiára több tengeren túli színház meghívását tervezik,

„A mostani háborús helyzet is csak megerősít minket abban, hogy nem szabad bezárkózni, ma mindennél fontosabb a nyitottság és a párbeszéd.
(Vidnyánszky Attila)

„Félre kell tennünk azt, amiben nem értünk egyet, és közösen kell megragadnunk az olimpia által kínált lehetőséget arra, hogy azt hangsúlyozzuk, ami összeköt bennünket.
(Béres Attila)

„Az olimpia alapötlete az volt, hogy a színházon keresztül dialógust teremtsenek a különböző ideológiákat és esztétikai elveket valló alkotók között.
(Theodórosz Terzopulosz)

ezért mexikói, kanadai és egyesült államokbeli partnerekkel is tárgyalnak.

A Nemzeti Színház által koordinált főprogram mellett, amely a MITEM-hez hasonlóan a világ legjelesebb alkotóit vonultatja majd fel, olyan együttműködőket említett Vidnyánszky Attila, amelyek Madách Imre születésének jövőre esedékes 200. évfordulójához és *Az ember tragédiájához* kötődnek. Az Operaház új operát mutat be, a Műpa a Madách-mű ihletére már korábban megszületett zenei feldolgozásokat gyűjti csokorba, a Színház- és Filmművészeti Egyetem bemutatóján pedig minden színt más-más országból érkező színművészeti iskolák hallgatói adnak majd elő. Az Operettszínház programjáról Kiss-B. Attila igazgató számolt be: az igazán világraszóló magyar műfaj, az operett egyik leghíresebb darabjának, a *Csárdaskirálynőnek* minél több előadását hívják majd meg. Az ország 13 szabadtéri színháza is részt vesz az olimpián, mint arról Nyakó Béla, a terület szakmai szervezetének alelnöke beszámolt: hazai, határon túli és külföldi produkciók utaztatása mellett különleges szabadtéri Shakespeare-előadással készül a marosvásárhelyi Spectrum Színház és a Maros Táncgyűttes.

– A teljes magyar bábos szakma bekapcsolódik a Színházi Olimpia rendezvénysorozatába, nemcsak a 13 hivatásos báb-színház, hanem a függetlenek is – tájékoztattott Asbóth Anikó, a Magyar Bábművészek Szövetségének elnöke. A hivatások regionális központokként működnek majd, így az olimpia bábos, vásári és utcaszínházi kínálata az egész országot le fogja fedni.

Kiss János, a Magyar Táncművészek Szövetségének társelnöke kiemelte: Budapest mellett a táncművészet vidéki bázis-

saira is alapoznak a programok szervezésekor a tánc minden műfajában.

A Színházi Olimpia 2023 áprilisától június végéig, húsvétól szentivánéjig tart majd Magyarországon.

UNGVÁRI JUDIT, KORNIA ISTVÁN

AZ ALAPÍTÓ ÜZENETE

Az olimpia alapötlete az volt, hogy a színházon keresztül dialógust teremtsenek a különböző ideológiákat és esztétikai elveket valló alkotók között. Ahogy már az ókori olimpiák eszménye is a béke volt, így teszünk mi is, akik a Színházi Olimpiát alapítottuk, amiben nagyszerű társra leltünk Vidnyánszky Attilában, a budapesti Nemzeti Színházban és a gazdag színház kultúrával rendelkező Magyarországon – mondta a 2023-as eseménysorozat sajtótájékoztatóján Theodórosz Terzopulosz, a Nemzetközi Színházi Olimpia alapítója. A görög rendező 1994-ben Delphiben, a görög színház bölcsőjében indította útjára a mozgalmat olyan rendezőnagyságokkal, mint a japán Tadaszi Szuzuki, az orosz Jurij Ljubimov, a német Heiner Müller és az amerikai Robert Wilson. Magyarország olyan városok után kapta meg a tizedik olimpia rendezésének a jogát, mint például Moszkva, Szentpétervár, Szöul, Peking, Új-Delhi és Wrocław.

Jarosław Fret színészhallgatóknak tartott workshopot a MITEM-en

A lengyel laboratórium

Jarosław Fret egy „kis” olimpia tapasztalatairól és hatásáról

2016-ban a lengyelországi Wrocław adott otthont a Színházi Olimpiának, így nem is faggathattuk az akkori – a 2023-as magyar rendezés egyik előképének tekinthető – esemény főszervezőjét másról, mint a sziléziai nemzetközi találkozóról. A MITEM-en vendégeskedő Jarosław Fret, a Grotovszki Intézet igazgatója és az olimpia szervezőbiztosságának tagja a városi léptékű olimpiáról, a nagymesterek felvonulásáról és a játékok hosszú távú hatásáról.

A 2016-os lengyelországi Színházi Olimpia a nagy színházi rendező és teoretikus Jerzy Grotovszki szellemi örökségére épült, vagy kiléptek a mesterről elnevezett intézetnek otthont adó Wrocławból?

– Az olimpia mottójául Grotovszki egyik 1976-ban elmondott előadására utaltunk: a világ mint az igazság helye – szölt a szlogenünk. Ez egy kissé provokatív parafrázis volt, hiszen Grotovszki eredetileg megengedőbben fogalmazott, szerinte a világnak az igazság helyének kellene lennie. Ezt radikalizáltuk, vagy inkább továbbgondoltuk azzal, hogy kiegészítettük ezt az idézetet: a világ mint az igazság helye – a színház már az. Ez természetesen paradoxon, hiszen a művészet valaminek a mesterséges létrehozása, mégis az igazság megmutatkozásá-

nak a helye. De hogy a kérdésre válaszoljak: a 2016-os színházi olimpia nem lépett ki Wrocławból. Ennek mások mellett az volt az oka, hogy a mi rendezvényünk az Európa Kulturális Fővárosa program része volt, ami keretet adott a terveinknek. Ezzel együtt egész Wrocławot belaktuk.

Mi emeli ki a Színházi Olimpiát a nemzetközi fesztiválok – mint amilyen Avignon, Edinburgh, Bogotá – sorából?

– Először is ez nem rendszeres fesztivál, két-három évente valósul meg, és nem is szeretne részt venni a teátrumi világ „fesztiválosításában”, mert ez utóbbi tulajdonképpen kulturális termelésre szorítja a művészeti műhelyeket. Az eredeti önmeghatározása szerint az olimpia nem a látványosságért, hanem

a színházért jött létre. Az olimpia szervezőbizottsága, amelyet Theodorosz Terzopulosz vezetésével az alapítók és az egyes olimpiák szervezői alkotnak, nem a show-kultúrát, hanem a színházkultúrát szeretné életetni. A „show must go on” elve helyett a hosszútávú munkában hiszünk. A sokszínűség ellenére ez köti össze az alapítókat: mind olyan művész, akinek nem pusztán egy-egy kiváló rendezése, hanem egész színházi működése hatással volt a színházművészetre. Ezek a mesterek nem egyszerűen tehetséges individuumok voltak, hanem a környezetük, a közösségük formálását is a színházi tevékenységük részének tekintették. A Színházi Olimpia talán legfontosabb funkciója éppen az, hogy ezek az alkotó közösségek bemutatásuk, hol tartanak. Wrocławba is ellátogatott e nagy mesterek közül több is, mások mellett az azóta elhunyt, litván Eimuntas Nekrošius, az olasz Romeo Castellucci, a görög Theodorosz Terzopulosz, az amerikai Robert Wilson, az olasz származású Eugenio Barba, a német Heiner Goebbels, a japán Tadashi Suzuki, az orosz Anatolij Vasziljev, az angol Peter Brook és a lengyel Krystian Lupa. Ők képezték fesztiválunk gerincét. Ezek a vizionáriusok mind a színház jövőbeni formáit keresték egész életükben, és ebben a kutatásban összeköti őket, hogy a színészre összpontosítanak.

Milyen hatással volt az olimpia a lengyel színházi életre?

– A mi olimpiánk hatása elválaszthatatlan az Európa Kulturális Fővárosa programdömpingjétől, ezért nehéz megmondani, önmagában a Színházi Olimpia hogyan hatott a lengyel

szcénára. Ha csak magát az egy hónapos olimpiát vesszük, ez viszonylag rövidnek számít az orosz-japán vagy az indiai rendezéshez – vagy a jövő évi magyarországihoz – képest. Csupán egy példa: a mi BodyConstitution tréningünk is új megközelítéssel gyarapodott – a mozgáskorlátozott művészek bevonásával tettük egészé a programunkat –, és maga a kurzus számtalan meghívást kapott azóta. Ennél is nagyobb hatása lehet annak, hogy a Grotovszki kérdéseire épülő módszerünk is számos helyen válik részévé a színészképzésnek. Emiatt jöttünk rá, hogy az európai oktatási rendszerben egészen eltérő követelmények teljesítésével adnak ki színész diplomát. Ez a felismerés indított el egy közös gondolkodást Moszkvától Londonig, hogy áttekintsük a színészképzés folyamatát. Az olimpiának köszönhetően létrehoztunk egy alapot, amely a diplomával rendelkező színészek külföldi tapasztalatszerzését segíti elő, hogy egy éven keresztül megismerkedhessenek nagy mesterekkel. Az oktatás fontos kérdés, ami pénzügyi síkon is megjelenik. Ha csak arra gondolunk, hogy a színészek képzése az orvosi felsőoktatás után a második legdrágább az egy főre jutó költségek szempontjából, kiviláglik, milyen különleges helyzetben vagyunk. Ráadásul a társadalom ezt a költséges képzést támogatja, ami nem kis dolog. Mindannyian – oktatók és hallgatók egyaránt – abban a reményben veszünk részt a képzésben, hogy ezt a bizalmat a munkánkkal meg tudjuk szolgálni.

LUKÁCSY GYÖRGY

WROCLAWI OLIMPIA

A Grotovszki Intézet által szervezett Színházi Olimpián 2016 őszén 160 eseményt tartottak 31 nap alatt, 18 országból érkeztek alkotók. A főprogramban 17 társulat 42 előadása szerepelt Belgiumból, Kínából, Dániából, Franciaországból, Japánból, Lengyelországból, Oroszországból, az Egyesült Államokból és Olaszországból. Voltak szakmai beszélgetések és a nagyközönség számára tartott találkozók, koncertek, filmvetítések, és hét kiállítást is megtekinthettek az érdeklődők. A szakmai programban kilenc workshopot rendeztek a jövő színházi alkotóinak.

[fotó: Maciej Zakrzewski]

Az aznapi néző

Trill Zsolt a rendezői ravaszságról és a színpadi boldogságról, az elmúlásról, Törőcsik Mariról és a fotelből politizálókról

Miért és mikor jó próbálni? Mit érez, mit él át ő, amikor a nézőt elvezette a katarziséig? Miért más filmezni, mint színpadra lépni? Mit köszönhet a szüleinek? A Vidnyánszky Attilával töltött évektől más rendezők színpadi „matematikájáig”, Beregszásztól a Nemzetiig – Trill Zsolttal beszélgettünk.

Töröcsik Marival A szarvassá változott fiúban

„Beregszász, aztán a debreceni Csokonai és most a Nemzeti is azt üzeni, hogy a világ sokszínű. Ennek kellene örülni. Pici előrelépések vannak. Hosszútávfutás ez is. Úgy látszik, ez a sorsunk.

zelebb” volt hozzánk a halál. Volt virrasztás a háznál, a halottat háztól temették. Ez is változóban van, valami elvész a világból, amibe lehetett kapaszkodni. Aztán az én életemben is jöttek sorban a veszteségek, ismerősök, hozzátartozók, az apám is elment. De az elmúlás gondolata először szerintem akkor kezd munkálni az emberben, velem legalábbis így volt, amikor megszületnek a gyerekek. Akkor már az az érdekes, hogy velük mi lesz. Hogy az évek milyen iszonyatos tempóban rohantak, suhantak el! Örületes.

A színész az érzelmi emlékezetével dolgozik, amit mozgósítania kell egy-egy szerepnél. Példa erre az elmúlás, a veszteség is, ha már ez merült fel.

– És minden egyes előadás a veszteségről szól, hiszen elmúlik, véget ér. Még a legboldogabb témában, történetben is ott sejlik a veszteség, a fájdalom, a boldogtalanság. Enélkül minden érdektelen és szürke volna. Az érzelmi emlékezetbe persze minden más is beletartozik, nemcsak a halál vagy más fájó, kellemetlen emlék, hanem a boldogság is, az apró örömek, minden. Attól függ, mire van szükség, mi idézi fel bennem azt az érzetet, ami a szerephez abban a pillanatban szükséges. Akik a Sztanyiszlavszkij-módszeren nőttek fel – a kifejezés is tőle származik –, mindenképpen az érzelmi emlékezetüket mozgósítják egy-egy szerepnél. Vidnyánszky Attila Kijevben a lengyel színházi forradalmár, Grotovszki módszerével tanított minket, aki a nagy oroszot nem tagadta meg, hanem arra épített, azt formálta a maga képére, ahogyan Attila is mind a kettőt...

Vannak előadásaik, amiket hosszú időn át műsoron tartanak a beregszászi színházban. Ilyen a ma is látható Csehov *Egyfelvonásos komédiák*, vagy a tizennyolc éve bemutatott *Tóték*... Trill Zsolt, aki 2003-ban játszott a *Szarvassá változott fiúban*, már más volt 2016 táján, amikor utoljára tudták játszani Töröcsik Marival.

– Az előadás ugyanaz és mégsem. Együtt öregszünk a szerepekkel, és a belső hangszúlyaink változnak. Aztán van pillanat,

Foglalkoztatja, hogy ötvenéves lett? Mérföldkő, számvetés...

– Nem, dehogy. Ennek semmi köze a kerek számokhoz. Ami igazán foglalkoztat, az már régóta foglalkoztat.

Például?

– Az elmúlás.

Azt terveztem, hogy jókedvű beszélgetést csinálunk, erre tessék, máris az elmúlásnál tartunk! De akkor induljunk innen: fiatalon az ember még azt érzi, sose halunk meg...

– Persze, volt időszak, amikor fel se merült bennem sem. A halál, az elmúlás megérintett, de nem érdekelt, ez másokkal történik... Pedig nálunk, Sárosoroszipan, ahol felnőttem, „kö-

Trokán Nórával a Brandban

amikor nem megy tovább. Mari nélkül a *Szarvassá változott fiú* már nincs. Csináltunk belőle egy olyan verziót, amiben mi előben játszottunk, Mari pedig a filmverzióból vett kockákon volt jelen. Néhányszor ment, de nekem így már nem működött. Életünk nagy élménye, adománya volt, amikor Mari elvállalta, hogy dolgozni fog velünk, beregszásziakkal. 2003 nyara, a gyulai várszínház forró színpadán próbáltunk, és nem engedte, hogy vele kivételezzünk.

Aztán együtt játszott vele a Nemzetiben az Éjjeli menedék-helyben, a Brandban, a Galilei életében is. Az öreg Galilei volt az utolsó szerepe.

– Azt tervezte, hogy majd még, hogy majd újra... Sokszor kérdezték tőlem, milyen volt vele dolgozni. Nehéz erről beszélni, hogy ne banális legyen, amit mondok. „Csinálós” színész volt, akárcsak én, a munkában hitt. És az élete vége felé is hihetetlen kíváncsiság és erő volt benne, ha próbált, és minden erejét beleadta, amikor játszott. Előtte és utána lehetett gyenge, beteg, akinek már szinte mindene csak merő fájdalom. De a színpadon nem.

Mitől jó egy próbafolyamat?

– Egyszerű és ravasz dolog ez. Számomra az a jó rendező, aki elhitegeti velem, hogy mindent én találok ki. Na jó, közösen. Nem mondja meg, amit akar, hanem vezet. Ez szakmai kérdés, van is erre kifejezés: színészszerzés. A rendezőknek tanítják. Remélem. Az a jó, ha a rendező nem önmegvalósít, nem magával foglalkozik, hanem a színészekkel, az anyaggal, az egészszel. Ez a legizgalmasabb.

Figyeli, mérícskéli a rendezőt?

– Minden van, persze. De az igazán nagy rendezők esetében mindig utólag jövök rá, hogy miféle átverő show-ban voltam. Izgalmas játék ez – tele konfliktussal, kudarcos próbálkozással és örömmel, sikerekkel. És van, amikor nem megy, ilyenkor makacs vagyok, sokszor kibíratatlan. Tudom én ezt, van is belőle bajom elég. De abból, hogy milyen a próbafolyamat, a nézőnek az ég egy adta világon semmit sem szabad éreznie.

Egy jó évtizedig egyetlen rendezővel dolgozott, Vidnyánszky Attilával. Csak aztán jöttek mások...

– Ebben benne van az egész társulat, az első kijevi magyar osztály, akikből csak négyen vagyunk még a pályán, a második kijevi osztály, akik a mai beregszászi társulat gerincét alkotják. Hogy én mennyire inspiráltam őket, azt tőlük kell megkérdezni, de hogy ők engem, az biztos... Az a sok beszélgetés, a rengeteg irodalmi anyag, amit egy-egy előadáshoz hozott Attila, és persze próbák, próbák, próbák, a hosszan kitért előadások – és a rövid idő alatt összerántottak is –, a faluzás és a nemzetközi sikerek komoly iskola volt nekünk, felkészülés a pályára, az életre. Voltak fárasztó és rossz pillanatok, voltak kitörések is. Volt ebben jó is, rossz is, ahogy az egy házasságban, egy családban lenni szokott. Abban a tizenvalahány évben, amikor csak Attilával dolgoztunk, mindig arra ösztökölt bennünket, olyan helyzetekbe hozta a társulatát, hogy mások lehessünk, más és más úton jutottunk el egy-egy darab bemutatójáig, és ez „készenlétben” tartja a színészt. Amikor a kétezres évek elején az Új Színházba kerültem, később Debrecenben, aztán a Nemzetiben, az volt a tét, hogy tudok-e más színészekkel, más rendezőkkel dolgozni. Csak pár példát mondok. Jiří Menzel, Zsótér Sándor, Viktor Rízsakov, Silviu Purcărete vagy Szász János – mindegyiküknek más a színpadi „matematikája”, és érdemes volt ezekbe behelyezkedni, mert ránk, rám voltak kíváncsiak. A jó munka mindig boldogság.

Az alakításban, játék közben is van „boldogság”?

– Van. Amikor érzem, hogy azt csinálom a közönséggel, amit akarok. Ahhoz, hogy ez megtörténjen, meg kell dolgoznom, mert ez csak a nézőkkel közösen születhet meg.

TRILL ZSOLT

Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész. 1972-ben született a kárpátaljai Sárosorosziban, itt végezte iskoláit is. 1993-ban szerzett diplomát az Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművészeti Főiskolán Kijevben. A beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház egyik alapító színésze. A kárpátaljai teátrum igazgatóját,

Vidnyánszky Attilát követve 2006-ban a debreceni Csokonai Színházhoz szerződött feleségével, Szűcs Nellivel együtt. 2013-tól a budapesti Nemzeti Színház társulatának tagja.

A következő évad premierjei közül *A kaukázusi krétakörben* (Azdak szerepében), illetve többek között *A kertész kutyája*, a *Médeia*, a *Mester és Margarita*, a *Caligula helytartója*, a *Fodrászsnő* és a *Tóték* repertoáron maradó előadásokban látható majd.

A katarzis?

– Lehet katarzis, vagy egy-egy fontos pillanat, amikor a közönség figyelmét egyetlen pontba kell koncentrálnom. Nekem az a dolgom, hogy ezekhez a pontokhoz vezessem a nézőt. Nagyon törekeny dolog ez, mert hirtelen, ki tudja, miért, elillanhat, amit felépítettél, és elveszíted a nézőt. Akkor újra kell kezdeni, ha még lehet. Az előadás végéig ezen kell dolgozni. Amikor ezek a pillanatok megszületnek, melegség tölt el. Erre azt tudom mondani, igen, ez boldogság.

Azokban a pillanatokban, amit a néző katartikusnak él meg, mi történik Trill Zsoltban? Amikor látjuk, hogy Szoljonin a Három nővérben lelövi vetélytársát, Tuzenbachot, életben marad ugyan, de az élete mégis véget ér ezzel a tettel...

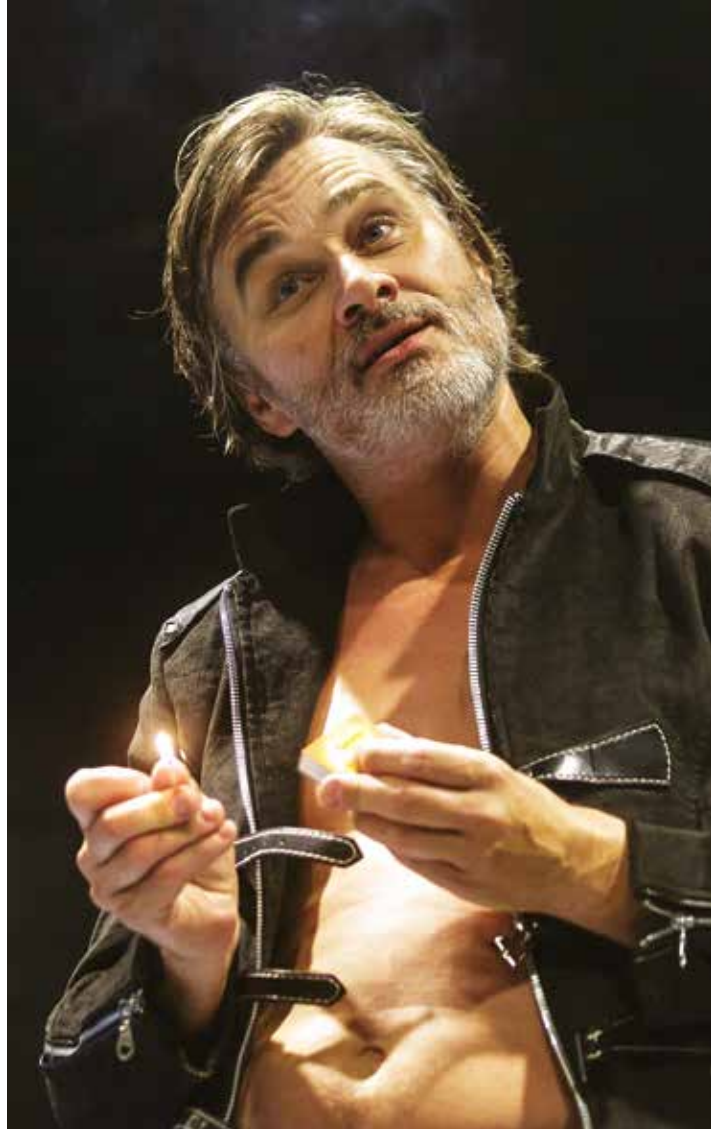
– Akkor én is meghalok.

Trill Zsolt vagy a szerep?

– Én is. Valahogy. Az egy pusztulás, elégés bennem is. Így volt ez a *Brand*-ban Töröcsikkal, a *Caligula helytartójában* a végső felismerés pillanatában, vagy Luciferként a *Tragédiában*, amikor kezemben tartom az Ádámot alakító Varga Jós-kát, és el akarom pusztítani, akkor én is megsemmisülök.

Ez valamiféle eksztázis? Én így élem meg, amikor ezekben a pillanatokban látom Trill Zsoltot.

– Az is, de mégsem önkívület. Benne is vagyok, meg nem is. Nagyon kontrollált, tudatos folyamat eredménye ez, amit fel kell építeni, és ha valahol rontottam, tudnom kell, hogy van-e lehetőségem az előadásban korrigálni. Ezek szakmai kérdések – ezt tanuljuk meg a képzés során, és erre épül a tapasztalatok

Caligula helytartója

sora. Ha egy próbafolyamat „végig van csinálva”, akkor elérhetjük, hogy egy szint alá nem megy az előadás, azt mindig meg tudjuk csinálni, és akkor jönnek azok a kitüntetett pillanatok, amikor minden együtt van, a társak, én, a közönség, és akkor megtörténik, megtörténhet...

Játsszunk el a gondolattal: mi lett volna, ha a Szovjetunióban nem születik meg a kárpátaljai magyar színház ötlete, ha a magyartanárra, aki Vidnyánszky édesanyja, nem hívja fel önre Attila figyelmét, ha az első évek nyomora és kilátástalansága után feladják. Mi lett volna önből?

– Gondolom, szobafestő. Apu szakmáját követve. Beálltam volna mellé dolgozni, hogy aztán átvegyem a helyét, és már lenne egy jó kis csapatunk, dolgoznánk otthon és kint, Magyarországon is. '89 után a nagy felfordulásban sokan belecúsztak a bűnözés világba, mert sok pénz volt a benzin, a cigaretta csempészésében. Láttam, hányan pusztultak bele. De én a szüleimtől olyan példát kaptam, ami ezt teljesen kizárta. Azt láttam otthon, hogy a tisztességgel végzett munka a fontos az életben, és a becsülettel végzett munkát élvezni is lehet.

Meggyeskert

Színész nem akart lenni.

– Amit a falu kínált, abból nem lehet kilépni – én így éreztem. Amikor az iskolában szavaltam, élveztem, tetszett, amit a tévében láttam, filmet, színházat, de annak, hogy belőlem színész is lehetne, semmi realitása nem volt. Anyu azt szeretne volna, hogy állatorvos legyek, de nem bírom a vért. Ami aztán a '80-as évek végén történt, számunkra szerencsés pillanat volt. Pezsgett az élet, szabadabb lett a határ, sokan mentek át tanulni Magyarországra. A Szovjetuniónak vége lett, létrejött a független Ukrajna, és miközben a gazdaság, a közigazgatás összeomlott, a széthullás sokféle új lehetőséget kínált. Ebben a helyzetben született meg a beregszászi színház is. Kelltek ezek a körülmények, a fiatalság vakmerősége, vagy nem is tudom, mije, és két olyan nagyszerű szülő, mint az enyéme, akik akkor sem kérdőjelezték meg a döntésemet, amikor a legrosszabb körülmények között is kitartottam amellett, hogy színházat csináljunk. Az ár magával sodort. Azt is tudni kell, hogy mikor van az, hogy nem árral szemben van a helyes irány. Ez most úgy hangzik, mintha akkoriban tudatosság lett volna benne. Semmit se tudtam. Csak éreztem, hogy jó ebben sodródni.

Amikor 1993-ban megalakult a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, nem volt színházépület, fizetés, nem volt hol próbálni, játszani, egy év alatt fel is bomlott a társulat. Öten maradtak csupán, annyian, hogy csak a *Godot-ra várva* című darabot, a soha véget nem érő várakozás drámáját tudták játszani.

– De a színház burok volt. Mindig burokban éltem. Az ezerlelkes kis magyar Sárosoroszipban, a főiskolán Kijevben, ahol húszan semmi mással nem foglalkoztunk, csak színházzal. Ebben a burokban találtam meg a feleségemet, Szűcs Nellit is, akivel diákkorom óta együtt élünk, játszunk, és neveljük két

gyereinket. És ebben a nincstelenségben jól éreztük magunkat. Minden anyagi segítség, ami életben tartott bennünket, a magyar államtól jött, és mi arra nagyon vigyáztunk, igyekeztünk megszolgálni. A külvilág elől bezárkóztunk a színházba. Kellott, hogy a többiek elmenjenek, kellott Attila eltökéltsége, aki nem hagyta magát. Én beszari is voltam, nem mertem változtatni. De azt is látom ma már, hogy hosszútávú futó vagyok. Az iskolában sem százon, hanem három- meg ötezer méteren voltam jó. Bezárkóztunk, és csak próbáltunk, beszélgettünk, ha lehetett játszottunk, faluiztunk, aztán időről időre elmentünk egy-egy fesztiválra. És amit Beregszászon, Rahón vagy Vásárosnaményben játszottunk, nemzetközi mezőnyben is megállta a helyét. Ez óriási erőt adott. Az is nagy tapasztalat volt, hogy ami Torunban vagy Lembergben egy sor nagyjú között díjat is kapott, az Kisvardán, a határon túli magyar színházak fesztiválján a magyar szakmai közönség előtt sokszor nem aratott sikert.

Hogyan éltek ezt meg?

– Fáj, amikor csinálsz valamit, és azt mondják, hogy ez nem jó. Nem megérteni akarják, hanem ítélkeznek felette. Máshol azt láttuk, hogy érteni akarják. Hogy van ez? Leírják rólad, hogy jó vagy, aztán meg mégsem vagy tehetséges, és rájössz, hogy e mögött politika van. Az, hogy nem téged ítélnék meg, hanem minden a körülményektől függ, és a háttérben Attila megnyilatkozásai, jobboldali elköteleződése áll. Erre rá kellett ébredni, meg kellett érteni, és meg kellett tanulni ezzel együtt élni. Neki is. Soha nem nehezteltem rá ezért. Sokszor gondoltam nekikeseredve, hogy annak a fajta színházcsinálásnak, amit a beregszászi társulat is képvisel, így nincs értelme. De abban hiszek, hogy mégis. Idővel beérnek a dolgok. Beregszász, aztán a debreceni Csokonai és most a Nemzeti is azt üzeni, hogy a világ sokszínű. Ennek kellene örülni. Pici előrelépések

A Mester és Margarita

vannak. Hosszútávfutás ez is. Úgy látszik, ez a sorsunk. Hogy ha elmegyek máshová dolgozni, a tehetségem, a teljesítményem kerül mérlegre. És amikor egy forgatáson összejön egy csapat, a munkáról van szó, tudunk együtt dolgozni. Ez nem azt jelenti, hogy ne látnám a megosztottságot, az acsarkodást, de a hétköznapi élet szintjén ezen túl kell lépni, együtt kell élni ezen a kis földdarabon, ami nekünk adatott.

Ez Kárpátaljára is vonatkozik?

– Felfoghatatlan, ami történik. Ma már az sincs meg, hogy az adott keretek között élni hagyják a másikat. Az a helyzet, amibe az utóbbi években a kárpátaljai kisebbség került, elkeserítő. Egyre többen eljöttek. A háború kitörése óta még többen. Nincs lehetőség és törekvés arra, hogy nyíltan és őszintén beszéljünk, hogy megértsük a másik ember szándékát, igazát, de közben tiszteljük is. Ahogy „ittthon”, ez otthon sem sikerült.

Mi az az erő, ami ennyi év után is ilyen erősen Kárpátaljához köti a Trill–Szűcs házaspárt?

– Minden. A gyerekkor, a templom, a temető, a régi ház, Beregszászban a lakásunk, amit felújítottunk. A pályánk, hiszen ott lettünk azok, akik ma is vagyunk. Ott működik az a társulat is, aminek a tagjai vagyunk, akikkel együtt játszunk például a *Tóték*at.

Aznap is *Tóték* ment Tiszakécskén, amikor kitört a háború.

– És úgy döntöttek, nem mennek haza. Azóta Budapesten vannak, a családok szétszakítva élnek, a férfiak nem tudnak visszamenni. Otthon a színház nem működik a hadiállapotban. A legtöbben elfelejtik, hogy a háború nem most tört ki, hanem 2014 óta folyik, amikor Oroszország elfoglalta a Krím-félszigetet és a kelet-ukrajnai területeket. Nelli azt mondta, amikor kitört a háború, hogy attól tart, megváltozik a világ, és nekünk Kárpátalja a világ. Hát a világ megváltozott! Szerintem végleg. Nap mint nap szembesülök a fotelból politizálók okoskodásával, vádjaival, ötleteivel, hogy mit hogyan kellett volna... Látom a nagyhatalmak játszmáit, amiben ez a kis nép ott Kárpátalján mit se számít. Mire fogunk majd hazamenni, ha majd lehet?

Nehéz ezek után másra terelni a szót... de beszéljünk egy kicsit a filmekről. Sokat forgat mostanában. Éppen az *Aranybulla* című sorozat készül. Melyik világban érzi jobban magát?

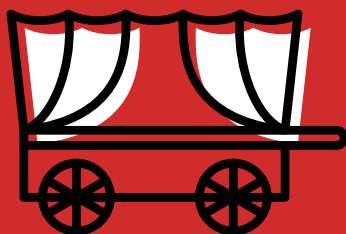
– Engem a színház érdekel. A film csak kirándulás, és fontos az is – amit nem illik kimondani –, hogy jól fizet. Persze nagy élmények is érik az embert, ha arra gondolok, hogy forgathattam Maár Gyula rendezésében a *Töredékben* Zsótér Sándorral, hogy megcsinálhattuk a *Szarvassá változott fiú* filmváltozatát Töröcsikkal, vagy játszottam az Erőss Zsoltról és a feleségéről szóló *Mélységek és magasságokban*, vagy nemrég a *Hadikban*, amit Szikora János rendezett. Az első egy filozófiai film, a *Szarvas* azért is emlékezetes, mert az egyik legfontosabb beregszászi előadásunkból készítettük, a harmadik egy mai történet egy rendkívüli emberről és hegymászóról, a negyedik egy kosztümös kalandfilm. Nagyon jó volna egyszer úgy forgatni, hogy a munkát elmélyült és hosszú próbák előzik meg, mint a színházban. Ebben a mai rendszerben a színész önmagát játssza a filmekben csak más és más alakban, és nem úgy, mint a színházban, ahol minden este más figura vagyok *A Mester és Margarita*ban vagy a *Fodrásznőben*, más az *Álomgyárban*, a *Caligula helytartójában* vagy a legutóbbi előadásomban, *A kertész kutyájában*. A mai filmezés kevés lehetőséget ad erre, sok mindent nekem kell kisilabizálnom, kitalálnom a szerephez. A menet a következő: a rendező elmondja, mit akar, esetleg van egy kis próba, aztán forog is a kamera. Ha egyszer megcsináltad úgy, ahogy az a rendezőnek megfelel, akkor kész. Ez másfajta létezést, jelenlétet, koncentrációt követel. Érdekes szakmai kihívás ez is. De a színpadon ugyanezt minden este meg kell csinálnod, fel kell építened, hogy az aznap nézőt elvidd magaddal...

KORNYA ISTVÁN

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Déryné

program

Színház mindenkinek!

deryneprogram.hu

A Nemzeti rendezőasszisztensei: Vida Gábor, Herpai Rita, Kernács Péter, Trimmel Ákos

Elefánt a mikroszkóp alatt

A rendezőasszisztensek etikai alapvetése:

a rendezőnek ellentmondani, vele szembe menni tilos

Egyöntetűen állítják, hogy felkészült, tehetséges rendezővel, aki tudja, hogy mit szeretne, könnyű dolgozni. Aki viszont tanácstalan, annak nem tudnak, és nem is feladatuk segíteni. Amikor a próbán ülnek, akkor a színpaddal kapcsolatos dolgok tartoznak hozzájuk, amikor kijönnek a próbateremből, szinte mindent nekik kell intézniük, ami a produkcióhoz tartozik. Betekintünk a rendezőasszisztensek láthatatlan világába.

A rendezőasszisztens a rendező közvetlen munkatársa, jobb keze, aki a produkcióban részt vevőket, nemcsak a színészeket, hanem a díszítőket, hangosítókat, világosítókat, öltöztetőket, fodrászokat, kellékeseket, koreográfusokat is koordinálja. Tartja a kapcsola-

tot a tervezőkkel, a tárákkal, a sűgővel, dramaturggal, sőt, ha kell, az íróval is. Ő állítja össze egy-egy új előadás próbafolyamatát, ami általában hat hétig tart az olvasópróbától a premierig. A próbák általában reggel 10 és 14, majd 18 és 22 óra között zajlanak, de

BACKSTAGE

vannak rendezők, akik inkább „hosszúpróbázni” szeretnek, vagyis 10-től 16 óráig dolgoznak, ez sokszor kényszer is, mert így a színészek este tudnak játszani. A rendezőasszisztensnek pontosan kell tudnia, hogy melyik színész milyen darabokban játszik, mikor van előadása (aki színpadon van, értelemszerűen nem tud próbálni – és nemcsak esti előadások vannak, a sok színészt foglalkoztató *Egri csillagok*at például sokszor délelőtt adják diákoknak). Tudni kell, ki mikor próbál egy másik készülő darabban (mert ilyen párhuzamosság is elő-előfordulhat), és a színészek egy jó részének van külsős munkája (forgatás, előadás másik színházban, alkalmi fellépés, szinkron stb.).

Az előadás szövegkönyve alapján az asszisztensek elkészítik a jelenetbeosztásokat. Ezt figyelembe véve a próbatervet a rendezővel egyeztetve készítik el, hogy a „ráérések” alapján mikor melyik jelenetet tudják próbálni, és ahhoz mire van szükség. A következő napi próbafejezést a délelőtti próba után viszi az asszisztens a színház művészeti titkárságára, ahol mindez beke-
rül a rendszerbe, és kora délután az épület számos helyén kifüggesztik a másnapi próbatáblát, amit minden érintett e-mailben is megkap.

Mindezt úgy kell összeszervezni, hogy menetközben a legkevesebbet kelljen változtatni rajta. De ez sosincs így. Mindig minden változik, például mert egy jelenet könnyen összeáll, egy másikra pedig akár kétszer annyi időt is rá kell szánni. Ezt mindig a rendező dönti el, és ilyenkor az asszisztens hozzájárul az átszervezéshez, tájékoztatja a rendezőt a lehetőségekről, hogy végül a művészi munka érdekében a mindenki által elfogadható legjobb és leghatékonyabb megoldás születhessen.

A rendezőasszisztensek minden próbán ott ülnek a rendező mellett. Saját szövegkönyvükbe feljegyeznék mindent – a mozgásokat, a kellékeket, járásokat, effekteket, zenei betétet, az összes változást –, és rögzítik a rendező instrukcióit. Egy-egy olyan próbán, ahol már nem csak egy jelenetet próbálnak, hanem akár egy egész felvonást, a rendező a mellette ülő asszisztensnek mondja halkán a megjegyzéseit, hogy min kell majd változtatni, mi volt jó és mi nem. A próba utáni megbeszélésen ezekből a jegyzetből eleveníti fel a rendező a látottakat, és magyarázza változtatási szándékait.

– Nekem egyre inkább a videófelvétel az asszisztensi példányom – mondja Trimmel Ákos. – Nagy könnyebbség, hogy

Rendező és asszisztense – Boszik Yvette és Trimmel Ákos a Pogánytánc próbáján

TRIMMEL ÁKOS sok minden mással foglalkozott, mielőtt bekerült a Pécsi Nemzeti Színházba, ahol három évig kellékesként, három évig ügyelőként dolgozott.

– 1992-ben Pestre költöztem, és ügyelőként pályáztam színházakhoz – eleveníti fel a kezdeteket. – Két helyről kaptam választ. Az egyik a régi, a Hevesi Sándor téren működő Nemzeti

Színház volt, ahol viszont asszisztentst kerestek. Elvállaltam a munkát, s ugyanúgy bedobtak a mélyvízbe, mint annak idején Pécsen. Meghatározó munka volt Sík Ferenc rendezővel a *My Fair Lady* Sinkovits Imrével, Agárdy Gáborral, Bács Ferencsel, Fonyó Barbarával. Azt az előadást a rendező halála után sokáig én vittem tovább és tartottam karban.

2010-ben kicsit belefáradt a színházi munkába, hét évre abbahagyta, és főállású méhészt lett. Öt éve dolgozik itt a Nemzetiben, Vidnyánszky Attila mellett például olyan nagyszabású, sokszereplős előadásokban, mint *Az ember tragédiája*, a *Tizenhárom almfaja* vagy a nemrég bemutatott *Agón*.

– Néhány éve Kiss Csabával a *Házasság Palermóban* című darabban dolgoztunk. Akkoriban Tabajdon laktam, és egy héttel a premier előtt – a rendező és a színészek beleegyezésével – egy busnyi helybelit szerveztem a próbára, hogy lássuk, jó irányba megyünk-e. A „próbaközönségnek” nagyon tetszett az előadás, jó visszajelzéseket kaptunk, ami mindig hasznos a színésznek, rendezőnek a próba-folyamat végén – említi egy példát Ákos, ami ugyan túlmutat az asszisztensi feladatokon, de jelzi az elhivatottságát. Ahogy fogalmaz: – Szerencsés vagyok, a munkám a szerelmem és a hivatásom is egyben.

a kérdéses pontnál – amire mindenki másként emlékszik – bele tudunk nézni. A karantén után kivált jól jöttek ezek a felvételek, a régen játszott monstre produkciónak felújításánál többször is szükség volt a „videóasszisztensre”.

A feladatokat előre kell látni, és ügyesen úgy ütemezni, hogy a rendező maradéktalanul a művészi munkára koncentrálhasson. Előfordul, hogy gyerekszereplőket, artistákat kell keresniük. Az *Egy ember az örökkévalóságnak* című darabhoz kutyát

kellett szerezni, s az eb VIII. Henrikkel érkezett a színpadra. Több nagynevű színész szerepelt a darabban, de míg a kutya a színen volt, ő volt a főszereplő, meséli Kernács Péter.

A rendezőasszisztensnek amellet, hogy jó szervezőképességgel kell rendelkeznie, türelmesnek, alázatosnak, bizonyos helyzetekben pszichológusnak kell lennie. Ha valamit elrontanak, vagy nem tartják kézben a dolgokat, borul minden.

– Mindannyiunkkal megtörtént már, hogy elnéztünk egy egyeztetést – mondja Kernács Péter. – Este felhív a színész, hogy másnapra őt írtam ki próbára, de aznap nem ér rá. És ő a főszereplő... Akkor mindent át kell szervezni. Nem árt az improvizációs készség.

Vannak jó találkozások a rendező és a színészek között, de ha nem működik köztük a kapcsolat, az nagyon megnehezíti a munkát – ebben a Nemzeti mind a négy rendezőasszisztense egyetért.

Asszisztens és rendező és – Kernács Péter és Eirik Stubø az Üvegfigurák próbáján

KERNÁCS PÉTER történésznek tanult, közben színházesztétika, színháztörténet szakot végzett.

– 1996-ban még lett volna egy évem a bölcsészkaron, amikor májusban bemutattak Mikó Istvánnak, a soproni színház akkori igazgatójának. Mint kiderült, rendezőasszisztenset keresett. A beszélgetés végére az enyém lett az állás. Emiatt kurtán-furcsán zártam le az egyetemi éveimet, két hónap alatt az összes vizsgámat letettem. 2002-ig dolgoztam a soproni színházban, de egy idő után elegendem lett. Tízéves vargabetű következett, főiskolán tanítottam és mindenfélével foglalkoztam, fordítottam, hangjátékokat szerkesztettem. Egy nap megtudtam, hogy a Nemzeti Színházban egy várandós kolléganő helyére rendezőasszisztens

keresnek. Rengetegen jelentkeztek, végül engem választottak. Kevés előadástól eltekintve mindegyiket szerettem, mind szívügyem. Soha nem fogom elfelejteni a *Körhinta* című előadást Vidnyánszky Attila rendezésében. Egyrészt, ez volt az első előadásom a Nemzetiben, ráadásul a Nagyszínpadon, valamint az első találkozásom Attila különleges, egyedi színházi világával. Másrészt reveláció volt számomra a közös munka a Nemzeti Táncegyüttessel. Lenyűgözött a tehetségük, a tudásuk, a lelkesedésük, hogy ennyire szervesen beépültek a prózai darabba. Vidnyánszky Attilával később a *Csongor és Tündében*, a *Tóth Ilonkában*, a *Rómeó és Júliában*, a *Rocco és fivéreiben*, az *Egri csillagokban* és a *Vadászatban* dolgoztam együtt – csupa bonyolult, sokszereplős nagyszínpadi produkció. Az első külföldi rendezőm David Doiasvili volt a *Szentivánéji álomban*. Tetszett, ahogy újragondolja a klasszikussá vált darabokat. Eirik Stubø *Üvegfigurák* előadása lélektanilag pontosan átgondolt, formai eszközeiben végtelenül letisztult rendezés, ami ritka manapság. Csiszár Imrét nagy mesternek tartom, élmény volt vele a munka az *Egy ember az örökkévalóságnak* darabban. Fiatal rendezőkkel is szeretek dolgozni, segítettem ifj. Vidnyánszky Attila munkáját a *III. Richardban*, Berettyán Nándorét a *Forró mezőkben*. Örömmel tettem, mert tele vannak erővel, energiával, invenciózusok, tehetségesek és bátrak.

Rendező és asszisztense – Theodorosz Terzopulosz és Vida Gábor a *Bakchánók* próbáján

VIDA GÁBOR táncosként kezdte a pályafutását, hivatásos karrierje a Közép-Európai Táncszínházban indult.

– Elvégeztem a koreográfiai szakot a Színművészeti Egyetemen. A Nemzeti Színházban is készítettem koreográfiákat, és táncoltam is itt – meséli. – De a táncos karrier véges. Egy ideig civil munkákkal próbálkoztam, de rájöttem, hogy az nem az én világom. A Vígszínházban kipróbálhattam magam ügyelőként, aztán a Centrál Színházban kaptam lehetőséget, ahol három évet töltöttem el. A covid miatt a színház és én is nehéz helyzetbe kerültünk. Akkor tudtam meg, hogy a Nemzetiben megüresedett egy asszisztensi állás, és a kedves itt dolgozó barátaim megkérdezték, volna-e kedvem ezt a funkciót betölteni. Tudtam, hogy nehéz feladat, mert láttam, hogy mit csinálnak. Végül úgy döntöttem, megpróbálom. Kilenc hónapja vagyok asszisztens. Tulajdonképpen már mindent tudok a szakmáról. Kérdezzetek! Meglévő előadásokat vettem át karbantartásra. Azóta már be kellett ugranom ügyelőként, táncosként és koreográfusként is. Az első önálló munkám Theodorosz Terzopulosz görög rendezővel a *Bakchánók* című darab, amelynek május 14-én volt a bemutatója.

– Tudjuk, hogy a színész az idegeivel dolgozik. Egy tehetséges embertől el tudom fogadni, hogy még a szünetben is benne van a folyamatban, s azért emeli fel a hangját, mert elégedetlen magával – jegyzi meg Trimmel Ákos.

Az asszisztenseknek többször kell vállalniuk a villámhárító szerepét mindenféle irányba. Néha a rendezővel is kialakulhat vitás helyzet.

Az asszisztensi munka egyik etikai alapvetése, hogy bármilyen véleményük van, nem zavarhatják meg vele a színészt. Még akkor sem, ha nem értenek egyet se a rendezővel, se a rendezéssel. Trimmel Ákos szerint „az nem lehet, hogy nincs igaza a rendezőnek”. Inkább úgy fogalmazna, hogy nem jól gondolja. Egy előadást sokféleképpen lehet jól megrendezni, s néha előfordul, hogy nem sikerül.

– Mindenkinnek meg kell szokni a stílusát – magyarázza Herpai Rita. – Az egyik rendező energikusabb, a másik türelmetlenebb, sok mindent szeretne azonnal, te meg tudod, hogy mit lehet azonnal teljesíteni, és mit lehet az azonnal után két másodperccel. Külföldi rendező esetében több mindenre kell odafigyelni, mert azzal is hozzáam fordulhat, ha például valami hiányzik a lakásából.

A rendezőkkel Rita először mindig leül, és megkérdezi, hogyan gondolkodják az együttműködést, mire van szükségük, mi az, amiben a legtöbbet tud nekik segíteni.

Miután elkezdik próbálni a darabot, egy idő után az asszisztensek már képtelenek kívülről látni a folyamatot.

– Teljesen megvakulok a végére – fogalmaz Péter. – Nálam a próbafolyamat olyan, mintha egy elefántot mikroszkóppal vizsgálnék. Részleteiben nagyon ismerem, de az egészre akkor látok rá igazán, amikor már letettem a ceruzát és „ügyeletes rendező” vagyok.

A bemutató után a darab rendezője már nincs jelen minden előadásban, a külföldi rendezők is csak ritkán látják, és újítják fel az előadásokat.

Az ügynök halála csapatmunkában. Az asztal körül Kernács Péter rendezőasszisztens, Kulcsár Edit dramaturg, Csiszár Imre rendező, a főszereplő Blaskó Péter, Gróf Katalin sűgő, a háttérben a Ben bácsit játszó Bodrogi Gyula

Ekkortól az asszisztensek viszik, „ápolják” az előadást. Mivel egy-egy előadást havonta két-három alkalommal játszanak, előtte felújító próbát tartanak. Ezeket a rendezőasszisztensek felügyelik, ha kell, irányítják. Az ő dolguk és felelősségük, hogy minden pontosan úgy történjen, ahogy azt a rendező elképzelte, és ezt végig kísérik az adott darab minden egyes előadásában. Ilyenkor hívják őket „ügyeletes rendezőnek”. Ők a külső szem, amely az egész működését hivatott felügyelni. Ha probléma adódik – a színész késik, megáll a díszlet vagy sérülés történik a színpadon –, megbeszélik az ügyelővel (aki az előadás üzembiztos lebonyolításáért felel), és közösen döntenek.

Rendező és asszisztense – Vidnyánszky Attila és Herpai Rita a Don Quijote próbáján

HERPAI RITA a Hevesi Sándor téri Nemzetiben „nőtt fel”.

– Színésznek készültem – meséli –, három évig ott voltam stúdiós, közben egy évre elmentem Kaposvárra, majd máshol is próbálkoztam. Amikor 1991-ben felhívtak a Nemzetiből, hogy visszamennék-e asszisztensnek, nem sokat gondolkodtam. Csodálatos emlékeim voltak a régi nagy társulatról, amiben olyan legendák dolgoztak, mint Sinkovits Imre, Agárdi Gábor, Kállay Ferenc, Béres Ilona. Jól ismertem a színház működését, úgyhogy boldogan „hazamentem”. A sok-sok év alatt több tucat rendezővel dolgoztam. Valamit mindenkitől lehet tanulni, mert mindegyikük másként gondolkodik, másként látja a világot.

1998-tól Herpai Rita tett egy kitérőt az Új Színházba, majd az új, a jelenlegi Nemzeti közvetkezett. Ennek a társulatnak húsz éve, vagyis a kezdetektől a tagja – ő dolgozott Szikora János mellett a nyitóelőadáson, a 2002. március 15-én bemutatott *Az ember tragédiáján*.

– Gyakran folyamatos műszakban vagyunk. Ötvenvalahány előadást tart repertoáron a Nemzeti, ezeket mi négyen istápoljuk – magyarázza Kernács Péter.

Arra a kérdésre, hogy mennyi időt töltenek a színházban, Vida Gábor visszakérdez. – Mennyi időt töltünk otthon?

– Nagyon keveset! – vágja rá a többi asszisztens.

A legtöbb rendezőasszisztens kerülőúton talál rá erre a foglalkozásra, és a gyakorlatban tanulja meg a szakmát. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen 2013-ban indult először színházi rendezőasszisztens képzés, ahol az ügyelői és a sűgői munkával is foglalkoznak a hallgatók.

– Én is segítették már néhány gyakornoknak. Egyik nézőterés kolleganőnk az SZFE kétéves képzésére jár, és mellettem tölti a gyakorlati idejét – mondja Herpai Rita.

Jön az utánpótlás.

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

– Azt soha nem fogom elfelejteni, csodálatos élmény volt – meséli. – A színház húsz éves évfordulójára Szikora János is eljött, és visszaemlékeztünk a „hőskorunkra”. Azért is volt izgalmas az a munka, mert január első napjaiban még egy félkész épületbe léptünk be. Minden nap más bejáraton, pallókon közelítettük meg a színházat, útközben átuhrálva az akadályokat, a próbák közben az építkezés zaját is el kellett viselnünk. Mindent tanulni kellett, meg kellett ismernünk egymást, a házat, a színpadot, a korszerű technika nyújtotta lehetőségeket. A művészek különböző hazai és határon túli színházakból érkeztek a produkcióba, a Nemzeti társulata később állt össze – mindez a rendező mellett dolgozó asszisztens munkáját is bonyolította.

Itt, az új Nemzeti Színházban dolgozott Valló Péter több nagy előadásában, például a *Holdbéli csónakos* című darabban Kaszás Attilával a főszerepben. Az elmúlt évekből a grúz David Doiasvilit említi (*Cyrano de Bergerac*, *Tartuffe*) és a *Macskajátékot*, amelyet Szász János rendezett.

– Vidnyánszky Attila egészen újfajta színházi gondolkodást hozott, amellyel én addig nem találkoztam. Olyan darabokban dolgoztam mellette, mint az *Isten ostroma*, a *Bánk bán*, a *Sára asszony* vagy a *János vitéz*, amit már több, mint százötvenszer játszottunk – sorolja a munkáit Rita, aki az idei szezon végén már a következő, a 2022/23-as évad egyik előadásának a próbáit kezdi. Hubay Miklós *Ők tudják, mi a szerelem* című darabját Rátóti Zoltán rendezi Udvaros Dorottyaival és Blaskó Péterrel a főszerepben.

Finálé

Az elmúlt napokban leesett esők után szinte tocsogósra ázott földön várakoztunk mintegy harmincan, a friss sírok között, a temető újonnan nyitott parcelláján. Egy igen fiatal, habitusa, lázas kíváncsisága, néha csökönyös, rátarti viselkedése miatt talán félreértett lélek búcsúztatójára vártunk. Én magam nem ismertem személyesen, csak az ismerősök elbeszéléseiből. Voltak, akik inkább hallgatagnak, magának valónak írták le, mások szerint forrófejű volt, zaklatott, dacos, amolyan lázadó alak, aki nem tűrheti, hogy azt tegye, amit a többiek mondanak neki. Nem láttam e két jellemzés között semmi ellentmondást, lelkét inkább végtelennek gondoltam, mint a jelenlévőkben érezhetően tomboló, elfojtott indulatokat.

Egy dombocskán álltunk, nem látszott a távoli, mélyebben álló ravatalozó, sem a temető kopott, sárga irodaépülete, és a temetőt körbevevő tájat is, valamint az eget szürke felhők függönyözték el tekintetünk elől. Tőlünk balra pár friss sír látszott, a földhalomba sietve beszúrt fakereszttel, jobbra pedig a hajnalra megásott sírgödör. Tanácstalanul álltunk a brooki térben. Idegen volt az üresség, amiben száműzöttnek éreztük magunk. Nem voltak sem fák, amik mögé elbújhattunk volna, sem épületek, amik szürkeségükkel, szögleteikkel, az ablakaikban sárgálló benti fényeikkel megtörték volna a mi tömör, már-már Moor szobraihoz hasonló, tömbszerű embercsoportjainkból áradó illetudó rémületet. A tér hiányának közepén álltunk, kapaszkodók és rejtékhelyek nélkül, egymástól alig pár méterre, megismerhetetlenül különböző érzelmű és gondolkodású, zavarban levő pár embernyi csapatok. Egymástól távol, némán és megközelíthetetlenül.

A látvány drámai volt és zaklatott, félelmetesen megkomponált.

Korábban azt mesélték, a fiatalember színész volt. Mondom, nem ismertem, ismerőseim ismerőse volt, és magam sem tudom, miért jöttem el ide. Talán csak szembe akartam nézni vágyaim és terveim hiábavalóságával. Egy saját szakmájában igen sikeres barátom például beállt egy temetkezési vállalat alkalmazottai közé. Feladta informatikai vállalkozását, hogy megismerjen, ahogy mondta, valami életszagút. Ahogy múlik az idő, egyre kíváncsibb leszünk, hogy hogyan ér véget ez az egész.

Tőlem jobbra csupa nő, mozdulatlan, összeölelkező kis csoport. Jobbára középkorúak, egyetlen idősebb asz-

zony áll középen, arcát az ég felé emeli, nem sír, ő sem, senki közülük. A férfiak összetömörültek a gödör előtt, diagonálban állnak, sorban, mint egy díszőrség tagjai. Vegyes társaság. Idősek, fiatalok, jól öltözöttek, slamposak, van, aki már most a szemét törölgeti, van, aki a földhányást bámulja látszólag közönyösen. Vannak ketten, akik nevetnek valamin.

Nem láttam Mózeset. A pletykák szerint Mózes Imy ölte meg a színészt. Miatta választotta a halált. Mózes híres rendező és igazgató. Nagyformátumú, mondják. Egy színházi bölény. Iskolák és módszerek omlanak össze, mint a kártyavár, amerre jár. Állítólag ő nézte ki magának a halott fiút. Bejött neki az örülete, a szabadsága, de amikor megkapta az örületet, a lázadást, az ellenkezést, akkor kiborult. Idomítani akarta inkább, gondolom, mint együtt szárnyalni vele. Mesélnek pofonról, üvöltözésről, higgadt, fensőbbsséges kioktatásról is, mesélnek arról, hogy falta fel próbáról próbára, módszeresen az öreg a gyereket. Megette a lelkét. Nem tudom eldönteni, miért, megijed-e a fiatalember érzelmi kilengéseitől, attól, hogy a fiú szabadosságában felnagyítva látta a saját korlátoltságait, félelmeit, vagy csak a tehetség nevelhetetlen, gyűlékony emberanyagától riadt meg ennyire.

Amikor a két sírásó mellett a dombra nehézkesen ballagó alakja végre látható lett, a néma női kórus közepén álló idős asszony Mózesre nézett. Lekapta fekete kalapját, a sárba dobta és rátaposott. Mózes megállt, lassan és látványosan meghajtotta a fejét, aztán némán beállt a dioganál elé, és levette fekete napszemüvegét.

**„Mesélnek pofonról, üvöltözésről,
higgadt, fensőbbes kioktatásról
is, mesélnek arról, hogy falta fel
próbáról próbára, módszeresen az
öreg a gyereket. Megette a lelkét.**

Jelenet az Árnyak játéka című MITEM-előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A sírásók elvonultak, összegyűltek a csoportokra bomlott kompániától jó pár méterre, és kockákra vágott szalonnát ettek hagymával, papírból.

Nem volt sok beszéd. A pap az ifjúságról beszélt, egy kolléga a színpadot idézte meg, ahol nem tudhatjuk, ki mikor milyen szerepet alakít, egy ismeretlen nő meghattottan és átélten az elvesztett, szeretett gyermekről mesélt. Az egész kicsit negédes, patetikus.

Mózes hallgatott. Szigorúan nézte a koporsót, amit az ő jelére – fejével biccentett – épp az imént emeltek le a kocsiról a kapkodva megebédelt sírásók. Úgy tűnt, mintha nem tudna a halottnak megbocsátani. Hogy megint cserben hagyta, és kiszállt. Gyűlölte, amiért magára hagyta élete legfontosabb, és mindent eldöntő párviadalában. Hogy nem oldotta meg a figurát, és elrontotta a felvonást. Szinte meg is szántam, és arra gondoltam, a gödröt, aminek szélén állt, neki ásták, neki kell most élve eltemetkeznie.

A férfiak diagonálja nem mert Mózesre pillantani, csöndben álltak, mint egy megbukott előadás után, páran lazítottak a nyakkendőjük csomóján, és már senki sem kuncogott. Beszélni, szembenézni nem kaptak instrukciót. Mózes följük magasodott, de arcán már éteri, ünnepélyes, különös módon büszke mosollyal nézte, ahogy a sírásók ásóikkal felsorakoztak a gödör előtt. Ezt ti úgysem érthetitek, ez volt az arcára írva. A nők csoportja és a többi kis csoportosulás, pár barát, kollégák összesúgtak, és a távolba bámultak. A messzeség szeme ködtől hálgyos volt, és nem is nézett vissza ránk.

A halottat gyorsan elhantolták. A sírásók ásóikkal megformázták a sírt, és sietősen beledöfték a fejfát a földhalomba. Ahogy dolguk végeztével távolodtak a ködben, úgy váltak egyre valóságosabbá. Az egyik felröhögött. Sosem lett volna jó Lear, mondta a társainak. De most meg micsoda Hamletet ad, válaszolta valaki közülük, aki már nem is volt látható.

Nagy bűn nem érdemel ilyen kiszerű büntetést, halottam egy idősebb férfi hangját a hátam mögött. Nem tudtam, mire gondolhatott, kinek a bűnéről beszélt.

A szoborcsoporthok lassan meglevenedtek a szürke és súlytalan úrben, visszanyerték saját alakjukat és szerepüket, s lassan elindultak a cuppogós sárban autóik felé.

A faluból trombitaszó hallatszik fel, de nem indul. Eszembe jut egy lány, egy színházi zenész, és arra gondolk, talán ő búcsúzik ezzel a szomorú dallammal.

Mózes egyedül marad. A sírnak háttal áll. Aztán csettint, ahogy próbáin egy jól sikerült jelenet után szokott, és felteszi napszemüvegét.

Az órára nézek, még odaérek legjobb barátom születésnapjára. Kicsit csalódott vagyok.

Mózes elindul lassan a szürke háttérbe vesző többiek után.

Ez minden büntetése azért, hogy öngyilkosságba hajszolt egy gyermeket, egyedül kell átmennie a kihalt harcmezőn.

És akkor legördül a függöny, mindent eltakar a téli, temetői sötét.

KIÁLLÍTÁS

„EMBERNEK RÖPÜLNI BOLDOGSÁG”

„A SZÍNÉSZ HALÁLA UTÁN” csak emlékek maradnak”
– írta az 1931-es születésű Latinovits Zoltán. Mi van a Latinovits-legendán túl? Mi volt az öntörvényű művész és a társadalmi-politikai valóság viszonya?

szerdától vasárnapig 14–18 óra között | BGM
belépő: 1200 Ft (diák, nyugdíjas 600 Ft)

KIÁLLÍTÁS

BÖRCSÖK ENIKŐ-EMLEKKIÁLLÍTÁS.

A 2021-BEN, MINDÖSSZE 53 ÉVESEN elhunyt kiváló színész életét és pályáját mutatja be a június 19-án nyíló tárlat.

szerdától vasárnapig 14–18 óra között | BGM
belépő: 1200 Ft (diák, nyugdíjas 600 Ft)

MÚZEUMI TEADÉLUTÁN

A KIÁLLÍTÁSOK TESTKÖZELBEN sorozatban ezúttal a „Budapest, a kávéváros” témában kalauzolja az érdeklődőket Saly Noémi.

június 2. – 15 óra | BGM
belépő: 1000 Ft (XII. kerületi lakosoknak 500 Ft)

ESTI EXTRA LATINOVITS ZOLTÁNNAL

ZENÉS-FILMES FELOLVASÁS
a színészkirály íásaiból és barátok visszaemlékezéseiből Holl Zsuzsa, Végh Péter és Hrutka Róbert közreműködésével.

június 7. – 18 óra | BGM belépő: 1000 Ft

KÖNYVBEMUTATÓ

MŰVÉSZEK ÉS MŰVÉSZPORTRÉK – Kádas Tibor sokáig lappangó fotóanyaga az Egyetemi Színpad 1969 és 1973 közötti előadásairól, alkotóiról.

június 17. – 17 óra 30 óra | BGM
a belépés ingyenes

MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA

NYÁRKÖSZÖNTŐ PIKNIK a Fényből szőtt mesékkel és játékos családi délutánnal a Bajor-villa kertjében Fehérváry Lillával, Kecskés Karinával.

június 25. – 16 óra | BGM
belépő: 500 Ft (3 év alatt ingyenes)

„EGY ÉJSZAKA A CSILLAGOK KÖZT” – koncert, szubjektív tárlatvezetés a Latinovits Zoltán- és a Börscsök Enikő-kiállításban, emlékezés a száz éve született Agárdy Gáborra és Pécsi Sándorra, kertmozi.

június 25. – 18 órától | BGM
belépő: 2200 Ft (diák, nyugdíjas: 1000 Ft)

KERTMOZI

FOTÓ HÁBER – Várkonyi Zoltán rendezése állambiztonsági propaganda-film vagy magyar James Bond-mozi? A rettenthetetlen ügynök szerepében: Latinovits Zoltán.

június 30. – 20 óra | BGM | belépő: 1000 Ft

NYÁRI TÁBOR

BAJOR GIZI EGYKORI VILLAÉPÜLETÉT és kertjét vehetik birtokba 7 és 12 év közötti gyerekek ismerkedve a színházi világ kulisszatitkaival: jelmez-, maszk-, díszlet- és bábkészítés, meseföldolgozás, kreatív és fejlesztő drámajátékok.

Turnusok: július 25-29. és augusztus 8-12. | BGM

Információ és jelentkezés: Szebenyi Ágnes |
szebenyi.agnes@oszmi.hu vagy (30) 317-1671

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

Egri csillagok – 50. előadás

A 2018 márciusa, vagyis az Egri csillagok bemutatója óta ötvenszer vették vissza a törököket a Nemzeti Színház színpadán. Május 5-ig mintegy 30 ezren látták a Gárdonyi Géza regényéből készült színpadi verziót, amelynek írója Zalán Tibor, rendezője Vidnyánszky Attila, társrendezője Zsuráfszky Zoltán. A nagyszabású, több mint háromórás ifjúsági előadásban a Nemzeti Színház húsz színművésze mellett közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes 41 táncosa és 8 zenésze, az évek során pedig a várvédő gyerekek több generációja szolgált már.

Hősökre, példaképekre ma is szükségük van a fiataloknak. A nagy tettek, nagy érzelmek ma is megmozgatják a fantáziájukat. Gárdonyi regénye, az Egri csillagok igazi nagy történet: szerelemről, hűségről és árulásokról, bátorságról, hazaszeretetről, a felnőtté válásról – mondta a színpadi köszöntőjében a rendező, aki azt is elárulta, hogy a tervek szerint ősszel az MVM Dome budapesti multifunkcionális csarnokban lesz látható a Gárdonyi-mű monumentális változata tízezer néző előtt.

JUBILEUM

Az Isten ostora a legjobbak között

Színházi film – a járvány alatt éledt újjá a régi-új műfaj

A Nemzeti Színház Isten ostora című előadása alapján készült film is szerepel a június 9–12. között zajló Magyar Mozgókép Fesztivál tévéfilmes versenyprogramjában. Ez egyben egy régi-új műfaj sikere is. A kényszer szülte, de a művészi lelemény erényt csinált belőle: a színházi filmek feléledése a koronavírus-járvány kevés gyümölcseinek egyike.

Amikor 2019-ben kitört a koronavírus-járvány, a színházi világ új utakat, megszólalási módokat keresett... Egy ideig, merthogy hamar kiderült: az előadások streame-lése, az online kapcsolattartás éppen a színjátszás lényegét, a jelen időben zajló, közösen megélt élmény erejét veszi el. A teátrumok – már csak dolgozóik, művészeik munkájának megőrzése érdekében is – számtalan megmutakozási formát kerestek, de ezek pótcselekvésnek bizonyultak a valódi színpadi játékhoz, és a közönséggel való közvetlen találkozáshoz képest. Ezen nehézségeket és erőfeszítéseket érzékelte a magyar filmes forráskezelő szervezet, a Nemzeti Filmintézet. A Nemzeti Kulturális Tanács mentőcsomagjának egymilliárd forintos keretének bevonásával pályázatot hirdetett színházak számára, hogy az egyes teátrumok a számukra legfontosabbnak tartott előadásait adaptálják mozgóképre.

„A koronavírusjárvány következményeinek enyhítése érdekében fontos, hogy a kultúra különböző területein alkotók összefogjanak és közösen használják a rendelkezésre álló eszközöket és forrásokat, beleértve a szakembergárdát is. Meggyőződésem, hogy izgalmas és meglepő művek fognak születni, melyeken keresztül új értékeket és tehetségeket fedezhetnek fel majd a nézők” – vázolta a program célját Káel Csaba, a mozgóképipar fejlesztéséért felelős kormánybiztos.

Valóban nem egyszerűen színházi közvetítések, hanem különleges crossoverek, vagy színházi filmes feldolgozások születtek. A 16 alkotás még a munkafolyamatokat nehezítő, járvány sújtotta időben forgott, és a legtöbb már vagy bemutatkozott a közönség előtt – ilyen a Karinthy Színház *Frici és Aranka – A Karinthyak száz éve* című alkotása –, vagy még várja, hogy eljusson a nézőihez. Ez

utóbbiak közé tartozik Vidnyánszky Attila *Isten ostora* című filmje is, amely a Nemzeti Színház azonos című előadásának filmes adaptációja. A Bánffy Miklós *A nagyúr* című műve nyomán készült film a Nemzeti Színház színészeinek és Győri Márk operatőr munkájának is köszönhetően olyan különleges filmnyelven meséli el Attila hun király és Mikolt gót hercegnő végzetes szerelmének történetét, hogy az azok számára is izgalmas lehet, akik már látták Vidnyánszky Attila színházi rendezését, amely a 2015-ös Pécsi Országos Színházi Találkozón három díjat is nyert: Vidnyánszky a legjobb rendezésért, Oleksandr Bilozub a legjobb látványért és Horváth Lajos Ottó a legjobb férfialakításért járó elismerést kapta.

A különleges történetmesélés lehet az egyik oka, hogy az *Isten ostora* bekerült a Magyar Mozgóképfesztivál legjobb öt tévéfilmje közé, azaz megvan rá az esélye, hogy a Magyar Filmakadémia tagsága kategóriájában legjobbjának válassza. A film (és az előadás) címszereplője, Mátray László pedig a legjobb férfi főszereplők között versenyez. Az *Isten ostora* Goda Krisztina *Ida regénye* című Gárdonyi Géza-adaptációja és a Herczeg Ferenc legnagyobb színpadi sikeréből készült *Kék róka* című film (rendezte: Pacskovszky József) mellett két másik színházi filmmel van versenyben. A Kolibri Színház több mint 400 előadást megélt *Bors néni* című sikerdarabjából készült zenés családi filmje mellett a kaposvári Csiky Gergely Színház *Korai menyegző* című alkotása került (rendezte: Vékes Csaba és Olt Tamás) a legjobb öt tévéfilm közé. A kaposváriak filmjében feltűnik a Nemzeti két társulati tagja, Berecz András és Berettyán Nándor.

A színházi filmek támogatása a két rokon művészeti ág kapcsolatát vonta szorosabbra. E magától értetődőnek tűnő együttműködés több évtizedig csupán esetleges volt, a mostani színházi filmek talán éppen ezért azt keresik, milyen a korszerű mozgóképes megszólalási lehetőség. Mindez a nézők szeme láttára – és bizonyára örömeire is.

NÉGY NAP MOZI

Június 9–12. között rendezi meg a Nemzeti Filmintézet és a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa a Magyar Mozgóképfesztivált három városban: Veszprémben, Balatonalmádiban és Balatonfüreden. A szemlén közel száz filmet vetítenek négy nap alatt, ezek közül több mint húsz produkciónak a premierje is a fesztiválon lesz. A nyitófilm *A játszma* című kémfilm Kulka Jánossal, Nagy Zsolttal és Hámori Gabriellával a főszerepekben. A fesztiválon tartja bemutatóját a *Szia, életem!* című romantikus vígjáték és a *Bereményi kalapja* című egész estés életrajzi film Bereményi Gézáról. A zárófilm a Hosszú Katinka olimpiai bajnok úszóról szóló, *Katinka* című nagyszabású portréfilm lesz. További információk: mozgokepfesztival.hu.

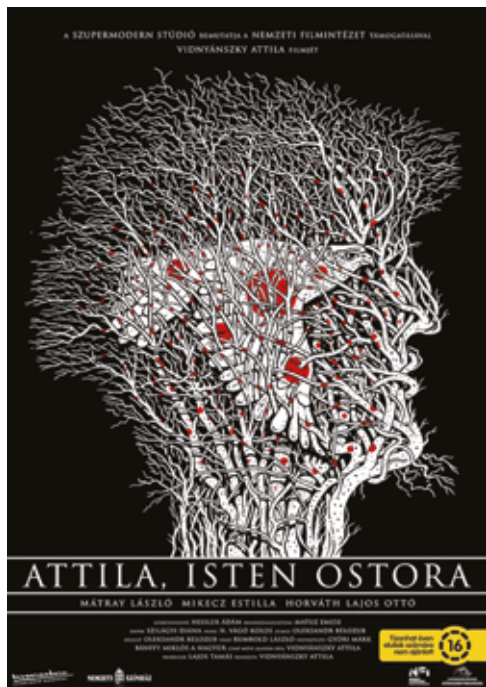
TÉVÉ, FILM

A besúgó szereplőinek egy csoportja: Varga Ádám, Lengyel Benjámin, Szász Júlia, Márkus Luca, Váradi Gergely, Vas Judit Gigi

Szász Júlia, a Nemzeti Színház művésze Váradi Gergely, Patkós Márton, Lengyel Benjámin, Varga Ádám és a Nemzetiben vendégművészként fellépő Vas Judit Gigi mellett az egyik főszereplője a HBO Maxon látható *A besúgó* című sorozatnak. Az 1985-ben a budapesti egyetemi diákvilágban játszódó történet az államszocializmus működését, mélyvilágát, a maig kibeszéletlen ügynökkérdést mutatja be izgalmasan.

Már folyik a Petőfiről szóló *Most vagy soha!* című film forgatása, amelynek főszerepét a Nemzeti társulatának tagja, Berettyán Nándor alakítja. A nagyszabású történelmi film Lóth Balázs rendezésében a márciusi ifjak szemszögéből mutatja be 1848. március 15. sorsfordító eseményeit.

ISTEN OSTORA

FILMPREMIER

mikor? hol?

június 11. – 17 óra
Veszprémi Játékszín

A vetítést követően
közönségtalálkozó
Vidnyánszky Attila rendezővel és az alkotókkal

JÚN. 26., 29. |

A HELYSÉG KALAPÁCSA

PETŐFI KLASSZIKUSA » eposzparódia és a vándorszínészet derűje és keserűsége Beregszász és Budapest között.

mikor? hol?

június 26. – 20 óra 30 |
Gyulai Várszínház, Várszínpad

június 29. – 19 óra |
Sátoraljaújhely, Művelődési Központ

AUG. 7. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Múltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

augusztus 7. – 19 óra | Csenger

AUG. 12. |

TÜNDÖKLŐ JEROMOS

TAMÁSI ÁRON-EMLÉKÉV »

egy népámító, politikai szélhámos tündöklése és bukása.

mikor? hol?

augusztus 12. – 20 óra 30 |
Gyulai Várszínház, Várszínpad

AUG. 20. | CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

ÜNNEP » a Nemzeti Színház előadása Csíksomlyó, Esztergom és Debrecen után Erdély fővárosába utazik.

mikor? hol?

augusztus 20. – 19 óra | Kolozsvári Állami Magyar Színház

AUG. 26. | TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT

FÖLDES LÁSZLÓ ESTJE: „József Attila műveit úgy olvasom, mint a szent könyveket, és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva.”

mikor? hol?

augusztus 26. – 20 óra 30 | Balatonföldvár, Kultikikötő

A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház nyári programja

2022. JÚNIUS

Budapest	7 K	19:30	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Nemzeti Színház
Sármellék	16 Cs	19:00	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Általános Művelődési Központ (Déryné Program)
Medgyesegyháza	17 P	19:00	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Művelődési Ház és Könyvtár (Déryné Program)
Szarvas	18 Szo	20:30	Tóték	Örkény István	Vízi Színház (esőnap: június 19!)
Kosd	20 H	19:00	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Petőfi Sándor Művelődési Ház (Déryné Program)
Fehérgyarmat	24 P	19:00	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Móricz Zsigmond Művelődési Ház
Nyíregyháza	25 Szo	19:00	Tóték	Örkény István	Móricz Zsigmond Színház
Gyula	26 V	20:30	A helység kalapácsa	Petőfi Sándor	Várszínház, Várszínpad
Kisvárd	28 K	18:00	Forráspont	Yasmina Reza írása alapján	Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja
Sátoraljaújhely	29 H	19:00	A helység kalapácsa	Petőfi Sándor	Művelődési Központ

2022. JÚLIUS

Nagyszeben	1 P		Tóték	Örkény István	FITS - Sibiu International Theatre Festival
Kápolnásnyék	23 Szo	20:30	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Csajághy Laura Színpad

2022. AUGUSZTUS

Nagyharsány	2 K	21:00	Tóték	Örkény István	Szoborpark – amfiteátrum Ördögkatlan Fesztivál
Százhalombatta	15 H	19:00	A helység kalapácsa	Petőfi Sándor	Barátság Kulturális Központ
Balatonföldvár	27 Szo	20:30	Egyfelvonásos komédiák	Csehov	Kultkikötő – Kulipintyó Villa

országút

Kulturális, művészeti, közéleti és tudományos témájú publicisztikák, interjúk és szépirodalmi írások a kéthetente megjelenő magazinban, a keresztény eszmeiség és a kiegyensúlyozott nemzeti gondolatok képviselésében.

Olvasson bele:

www.orszagut.com

Szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata 2022. május, X. évfolyam, 5. szám

FÓKUSZBAN: „MEMENTO MORI” – MITEM, 2022

A klasszikus drámairodalomnak mindig is három alaptémája volt: a szerelem, a háború és a halál. Nem csoda hát, hogy az idei MITEM-en, mely az orosz–ukrán háború árnyékában zajlott, a halál tematikája dominált. Mit tehet a művész? Mit tehet a színház? Jelen lapszámunkban ezt a kérdést járják körül a találkozó előadásaihoz kapcsolódó írások.

„...próbáljuk csak meg elképzelni azoknak a múltbeli nézőknek az érzéki élményét, akik a sötét és kivilágítatlan, patkányokkal és koldusokkal teli utcákon, a mindenütt halmokban álló szeméten keresztül jutva lépték át a színház küszöbét, hogy belemerüljenek a pislákoló gyertyák fényétől alig megvilágított, varázslatos sötétségbe. Gondoljanak csak bele, hogy egy ilyen tér (...) milyen követelményeket támaszt a színészek beszédmódját és hangtechnikáját illetően.” (*Eugenio Barba – Nicola Savarese*)

„Shakespeare színpadja tudvalevőleg egy be nem díszített, három részre tagolt, egyszerű, szinte kopár alkotmány volt, mely a különböző színhelyeket csak jelezte, de nem ábrázolta. Színpadi illúzióról tehát szó sem lehetett, s így a költői illúzióra kellett dolgozni; minthogy sem festő, sem világosító nem állott a színpadon; a dekorálást és a világítást is a drámaíró végezte a saját eszközeivel, (...) egy ezerszínű poétai dikció pazarságával és fényével.” (*Hevesi Sándor*)

„[Míg] a népi dramatikus játékokban, szokásokban rituális, hiedelemalapú vagy pedig társadalmi célú jelentések, funkciók jelennek meg, (...) a cirkuszi játék alapvetően előadás. (...) Debrecenben a hídi vásár törvényesítésekor 1892-ben népiünnepélyt rendeztek, amire azonban nem bábjátékosokat vagy cirkuszt hívtak meg, hanem versenyeket (karó-mászás, zsákban-ugrás, lepényevés stb.) hirdettek a jelenlévőknek. A falusi mulatás feltételezi az egyéni részvételt a közösségi eseményben.” (*Kiss András János*)

A TARTALOMBÓL:

„Vissza kell térni a rítushoz” – tudósítás a **Macbettu** közönségtalálkozójáról • „Witkacynak nincsenek illúziói” – **Pályi András** írása a Kétfejű borjú szerzőjéről • „A hívő Hamlet” – **Fazekas Sándor** meditációja a **Tompa Gábor**-rendezte Hamletről • **Kereszty Ágnes** esszéje a **Georges Méliès** utolsó trükkjéről • **Jean Bellorini** vallomása Az árnyak játéka keletkezéséről • Bohóc kerestetik – részlet **Matei Vişniec** drámájából

„Óh, sivár világ, álomba merült pusztaság, dermedt égbolt! Mindez miért? Mitől bomolt meg, Istenem, gondoskodásod? (...) A káosz előlött rajtunk, sötét jelek uralják elménk, és álmunkban felsívítanak az ártatlan gyermekek! (...) És hiába kecskebucskázik a bohóc, nem kell senkinek a mutatványa, mert nem tudja enyhíteni immár a kínokat...” (*Matei Vişniec*)
„[Witkacy szerint] a jelen apokaliptikus időkben, amikor havatovább »minden kalandorból művész lesz«, a metafizikai szomjúságot érzők számára az egyedüli lehetőség csakis a Tiszta Forma. Azaz a művészet ma is utat jelenthet a Lét Titkához, de csak abban az esetben, ha sikerül megszabadulnia »az élet-szerűség ballasztjától.«” (*Pályi András*)

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájutásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

MÍTOSZ
& TÖRTÉNELEM 2022

BÉRLETVÁLTÁS 2022. JÚNIUS 30-IG

OPERA ÉRTÉKESÍTÉSI CENTRUM, EIFFEL MŰHELYHÁZ ÉS INTERNETES VÁSÁRLÁS

JEGYVÁSÁRLÁS 2022. JÚLIUS 4-TŐL

OPERAHÁZ, OPERA ÉRTÉKESÍTÉSI CENTRUM, EIFFEL MŰHELYHÁZ ÉS INTERNETES VÁSÁRLÁS

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet A helység kalapácsa című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A 2022/2023-AS ÉVAD BEMUTATÓI

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTA** | Kodály Zoltán: **SZÉKELY FONÓ** | Molière: **DON JUAN**

| Katona József: **BÁNK BÁN** | Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | KLIM (Volodimir Klimenko):

ZAVAROS IDŐK | Kirill Fokin: **REX** | Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Lukácsy György:

HAZATÉRÉS | Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**